

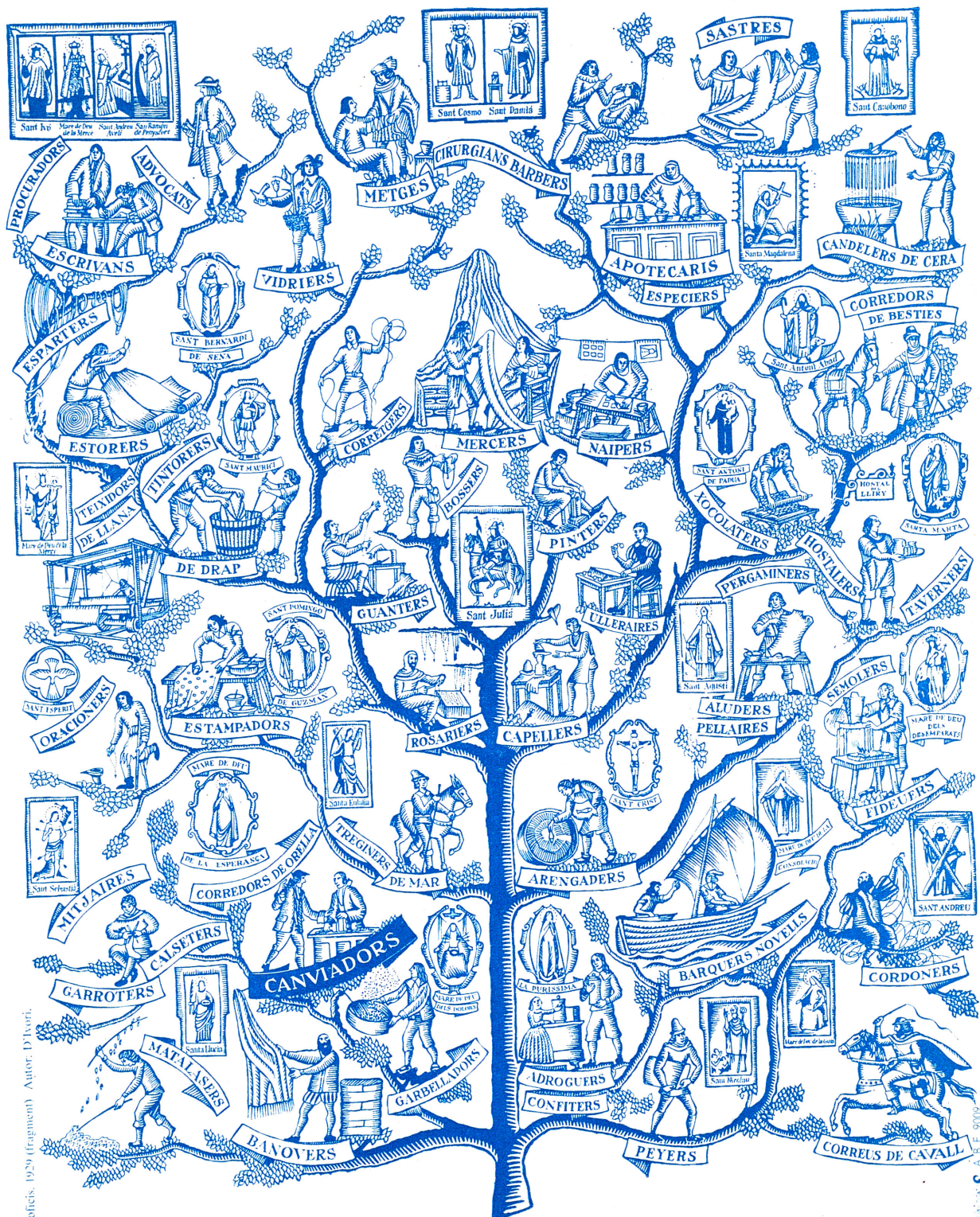
l'altra
meitat
de
frança,

l'uc

**PORTUGAL
I EL FUTUR**

**NO
EL DIVORCI
A ITALIA**

JUNY 74 / N.º 638 / 25 PTS

L'arbre dels oficis. 1929 (fragment). Autor: D'Isoit.

BANCA CATALANA «CANVIADORS» DEL SEGLE XX

Hem trobat al Museu d'Història de la ciutat de Barcelona, aquest arbre dels oficis catalans que podria ésser del dels clients de Banca Catalana en ple segle XX.
 Perquè si vós us trobeu i us hi identifiqueu, segur que sou client nostre.

O, almenys, teniu una bona raó per pensar a ser-ho.
 Recorregueu l'arbre (nosaltres ho hem fet i hem vist que hi som). Segur que ens hi trobarem.
 En una branca diferent. Però del mateix tronc.

Consolidadora S.A. F. 9/10/29

lluc

JUNY 74

PORTADA

Tres cops han sacsat uns pobles veïns: Portugal ha virat cap a un futur d'esperances; França ha restat migpartida entre la dreta i l'esquerra; els italians anti-divorcistes s'han estavellat contra un NO, escull d'un nou temps... Mentrestant el món roda...

Maqueta i portada (amb un dibuix de Pino Zac) de Ferran Sintès.

LLUC

Revista mensual, n.º 638

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real - Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de Correus n.º 619
Telèfon 22 48 91

Palma

Director: Bartomeu Suau Tugores

Conseller-Delegat: Jaume Reynés i Matas

Caps de Redacció: Josep M. Llompart i Pere Llabrés i Martorell

Subscripció: 250 ptes. anuals

Estranger: 300 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 25 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Imp. SS. CC. - Balmes, 89

Dipòsit legal: P. M. 276-1958

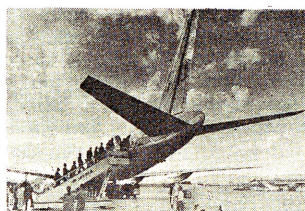
= Sumari =

Pàg.

2 **CORREU**

3 **EDITORIAL: Conjuntura o degradació?**

4

Petroli, turisme i crisi econòmica a Mallorca: un planteig, algunes preguntes i qualche resposta, per Antoni Campins.

Un seriós diagnòstic de l'actual situació nostra en aquest moment de tantes convulsions dins l'economia mundial: com les patim a ca nostra.

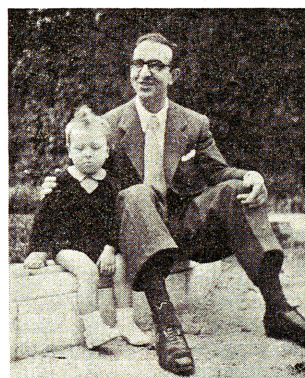
7 **LA RODA DEL MÓN** repassa dos temes de l'actualitat política que enrevolta la pell de brau: Portugal i França, i obre la porta d'un altre esdeveniment que també ens toca d'aprop, o que ens tocarà, com és ara el referèndum sobre el divorci a Itàlia.

7 **Portugal i el present**, per Antoni Serra.

8 **L'esquerra avança**, per Romà Orozco.

10 **L'ESGLÉSIA NOSTRA: Una Creuada fora temps: fe, política i divorci a Itàlia**, per Bartomeu Bennàsser i Vicens.

13

MANUEL SANCHIS GUARNER, PREMI D'HONOR DE LES LLETRES CATALANES 1974.

És la consagració d'un valencià, el reconeixement de la seva labor meritíssima, en circumstàncies tantes voltes difícils. LLUC s'adhereix amb afecte a l'homenatge de tots els qui parlem la mateixa llengua a Sanchis que a Mallorca, hi trobà amics i forces per fer avançar, en moments aspres, les nostres lletres. (La fotografia és de 1943, amb el seu fillol V. Moll).

13

Crònica de la festa de maig, per Jaume Corbera.

14

Un premi ben guanyat, per Francesc de B. Moll i Casasnovas.

16

Sanchis Guarner entre nosaltres, per Josep Maria Llompart.

18 **Un art popular: el teatre de Teresetes**, per Josep Gómez.

20 **ART. L'art alliberador: del superrealisme a la poesia visual**, per «Crònica de tres».

23 **Cròniques de Califòrnia (IV): La fallida de gemmes i altres preocupacions**, per Rafel Sociés i Company.

25 **NOTICIARI: L'excursió de l'Obra Cultural Balear a Menorca** per Joan Verger.

25 **I Certamen Teatral.**

26 **Crònica de Barcelona**, per Biel Mesquida.

27 **Universitat catalana d'estiu a Prada.**

27 **Les tenebroses «Nits de sa cançó mallorquina»**, per Isidor Marí.

28 **LLUC PER MALLORCA: Sobre la sardana, l'Any Sant i altres coses**, per Manuel Soler.

Correu

Endavant, germans de les Illes!

Mora la Nova, 19 d'abril 1974.

Sr. Director de LLUC:

Sóc un aimant de la nostra terra i visc a la comarca tarraconina de la Ribera d'Ebre. Va caure per casualitat a les meves mans un número de LLUC i em fa fer molt feliç el veure que a les terres entranyables de les Illes encara hi ha gent com vosaltres que, malgrat les problemàtiques que hem de vèncer, tireu endavant. La vostra tasca és d'admirar i jo vos felicito de tot cor.

Vos agrairia molt que em subscriguéssiu a la revista. Per poc que pugui intentaré de cercar subscriptors per la meua comarca i també vos agrairia molt que m'enviéssiu notícies de moviments culturals o artístics, o bé que em poséssiu en contacte amb grups de gent que treballin per fer ressorgir la nostra cultura. Crec que és interessant canviar idees i opinions.

Ens cal conèixer i estrènyer aquests lligams que superficialment semblen trencats, però que jo crec que espiritualment no s'han trencat mai.

Endavant, germans de les Illes!

Una forta estreta,

JOAN LLUIS MAURI

Massa importància a les relacions sexuals?

Sóller, 5 de maig de 1974

Sr. Director de LLUC

Ciutat de Mallorca

Sr. Director:

En el número corresponent al mes d'abril, el senyor Rafel Carbonell afirma que la persona adulta que es masturba no és madura i que s'hauria de posar en mans del psiquiatra.

M'agradaria conèixer on ha descobert això, el vostre comunicant, per a poder generalitzar, tan dogmàticament, la seva conclusió sobre aquest aspecte.

Estic d'acord no obstant, amb el Sr. Carbonell, **que la gravetat de l'acte solitari consisteix en fer revertir sobre un mateix l'impuls sexual, destinat a l'obertura i entrega personal de l'home i la dona.**

Ara bé cal que puntualitzem les coses. Atenent-nos al desig d'una sexualitat entre home i dona puix sembla que en opinió de certs cercles pseudointel·lectuals, el masturbador és un homosexual frustrat, es donen casos freqüents en qui entrega i no troba acollida malgrat els constants esforços de recerca.

Per ventura, el Sr. Carbonell, me dirà que, per aquests casos, hi ha la sublimació. Francament aquest és un argument de consolació cristiana que mai m'ha convençut.

En certa ocasió me consta que un conegut meu envià, a un periòdic, una poesia en la qual expressava la seva angolxa per veure's menyspreat per representants del sexe contrari. El director de la publicació, excusant-se en madona la censura, li tornà remetre aquells versos que, entre altres coses deien:

**Ja ho sé que si t'ho demanava
sobre meu faries caure l'article 434**

La mare d'aquest jove, senyora de 76 anys, que no combraga amb el secret de correspondència quan es tracta del seu fill ja major d'edat; per poc tingué un disgust de mort quan obrí el sobre.

En el cristianisme catòlic i jo afegiria: I ibèric, durant segles les nostres santíssimes institucions han donat molta importància a les relacions sexuals, extrematrimonials s'entén. Jo no dic que no en tinguin. Però crec que té més importància educar-nos en el respecte mutu de les nostres opinions i en comprendre que no sempre hom és un infant de pit.

Atentament.

JOAN ANTONI ESTADES DE MONTCAIRE

Sense misses en mallorquí a moltes esglésies de Ciutat

Es un fet evident que són moltes les parròquies i esglésies de Palma alèrgiques al mallorquí. Els seus responsables, no fent gens de cas del que els hi fou dit i demanat, segueixen dient missa en castellà, resant en castellà i predicant en castellà; fent-nos dubtar si estam a Mallorca o a Villaconejos de Abajo. Bé, això darrer és exagerat perquè l'exotisme de la pronunciació ens torna a la realitat, la trista realitat d'un poble que no sap resar en la seva pròpia llengua perquè no l'hi volen ensenyar. I es dona el cas curiós d'algunes esglésies situades en llocs turístics, que tenen mises en francès, alemany, anglès i castellà. O sigui que els fidels mallorquins resen a Nostre Senyor traduïnt. I jo em deman: a on és la comunicació directa amb Déu?

La solució d'aquest desgavell se'm va ocórrer un diumenge en una missa naturalment— en idioma oficial. Al meu costat hi tenia una piadosa senyora (ben mallorquina) que engegava uns «¡Cordero de Dios!» amb tota la força, que em feia trontollar els tímpanes. Mentre les orelles sofrien aquell martiri vaig pensar que (sense cap mena d'intent de «bel canto») els mallorquins podríem seguir la missa en la nostra pròpia llengua seguint amb to normal el que cal respondre a l'oficiant. Ho he comprovat i és totalment factible i ja som una bona colla que seguim la missa en mallorquí.

Voldria que els qui desitgen dirigir-se a Déu amb la seva pròpia llengua, procurassin fer el mateix, respectant, naturalment (o sigui sense estridències ni triomfalismes) si el vesí és un castellà-parlant o un mallorquí al qual li agrada fer pràctica d'idiomes.

MARIA-DOLORS CORTEY

J. Blanes Galeria d'Art EXPOSICIONS

*

Exposició de pintures IBIZART 74,
Calbet, Carloandrés, F. El Punto,
W. Faber, Fandos, Pagliari, A. Pomar,
F. Riera, A. Rosa, Sánchez...

*

Avda. Argentina, 50

Tel. 238082

Palma de Mallorca

Conjuntura o degradació?

L'índex del cost de la vida (ICV) ha experimentat a les nostres Illes, durant el primer trimestre d'enguany, l'augment del 4'4%. Prescindint de la realitat de tal augment —segons altres fonts, és sensiblement major— cal subretzar que la taxa de creixement de l'ICV a Mallorca és pràcticament un terç superior a la mitjana global de l'Estat Espanyol. Amb altres paraules: el grau d'inflació que patim és sensiblement superior a la mitjana de l'Estat Espanyol, de per si ja molt greu.

Els teòrics de política econòmica admeten com inevitable un cert grau d'inflació si no es vol «estabilitzar» o paraitzar el creixement econòmic. Naturalment tal principi de política econòmica és únicament vàlid dins el sistema polític i econòmic dels països anomenats «occidentals». Actualment l'economia d'aquests països està vivint una greu conjuntura que supera les taxes raonables d'inflació. Els responsables de la política econòmica de l'Estat Espanyol, identificats cada vegada més amb els pressuposts i esquemes de l'economia occidental, han optat per acceptar com inevitable la inflació, amb el seu corresponent augment de l'ICV, a canvi de no frenar el creixement i l'expansió econòmica. Aquestes mesures, que pretenen ésser no anti-inflacionàries sinó de control de la inflació, i prescindint dels seus possibles i elevats costos socials, poden tener èxit a més llarg o curt termini si consideram, per una banda, la forta injecció que representen les inversions estrangeres, especialment les USA i, per altra, les prioritats d'orde geogràfic (Triangle Nord-est, eix Astúries-València) i de producció (Automòbil, Petroquímica, Energia i Siderúrgia). En aquest context és possible que, tot i acceptant el caràcter congènit de la inflació, es pugui considerar l'actual crisi de l'economia occidental —i dins ella l'Estat Espanyol— com a conjuntural. Això no implica llevar-li gravetat a la situació actual i molt menys passar per alt els elevats costos socials que pugui representar la superació de la crisi.

L'economia de les nostres Illes, basada exclusivament en el monocultiu turístic, està patint les conseqüències de la crisi inflacionària amb més intensitat que la resta de l'Estat Espanyol. Nogensmenys cal preguntar-se si tal crisi, en el nostre cas, és purament conjuntural o té unes arrels més profundes. El fet característic de la nostra economia —com apuntàvem— és el monocultiu turístic, que és deter-

editorial

minat per la manca d'una infraestructura econòmica adequada.

Moltes vegades, estaments de les nostres Illes han insistit en el paper que ha jugat la nostra economia dins el context de l'Estat Espanyol. Entre altres factors, ha representat una forta i substanciosa entrada de divises que ha ajudat a equilibrar la tothora deficient balança de pagaments, i també a absorbir un fort excés de mà d'obra en situació de relatiu atur en els seus llocs de procedència. Aquestes prestacions no han tingut la seva corresponent contrapartida per part de l'Administració central que ens hagués permès de solidificar i diversificar el fort creixement econòmic dels darrers anys, creant una infraestructura adequada a la nostra realitat socio-econòmica.

Aquestes circumstàncies ens provoquen la pregunta de si l'actual crisi econòmica, que patim, és purament conjuntural o si estam vivint els símptomes d'una dinàmica socio-econòmica de relativa degradació, les causes de la qual s'endinsen molt més enllà de lo purament econòmic.

¿Com és que Mallorca ha pogut acabar no essent
← res més que el repòs de l'europèu?

Petroli, turisme i crisi econòmica a Mallorca:

un planteig, algunes preguntes i qualche
resposta

per Antoni Campins

L'any 1973 quedarà en la memòria de molts com l'any en què es plantejà per primera vegada, de forma acusada i tangible, l'escassetat de petroli. Les alces de preu del petroli cru, iniciades a l'any 1971, han arribat a finals de 1973 a cotes insospitades, afectant greument l'economia dels països de l'Europa occidental. L'espina que ha encès la foguera ha estat la darrera guerra arabo-israelí, però seria un error donar-li massa importància com a fet explicatiu. El paper de la guerra dins el desencadenament de la crisi no ha estat més que circumstancial, i cal analitzar la situació sense aturar-se en les anècdotes.

La crisi energètica no és una crisi temporal. El petroli s'està acabant. Les reserves, que a l'any cinquanta garantien la producció per 80 anys, no són avui suficients més que per una trentena curta d'anys (i això suposant que la producció no augmenta més), i no és probable que cap descobriment important pugui canviar aquesta perspectiva. Aquestes expectatives, per si mateixes, ja haurien d'ésser suficients per a comprendre que la tendència alcista dels preus no ha fet més que començar. A més, les alces de preu del petroli cru no poden contemplar-se com un fet aïllat, sinó que cal inserir-les dins un context d'alces generalitzades de preus de les primeres matèries, com a expressió de la lluita dels països de la perifèria mundial per la millora de la relació real d'intercanvi.

El que voldria remarcar, amb aquesta referència a la crisi energètica, és que les actuals dificultats econòmiques que està sofrint l'Europa occidental no són una petita crisi esporàdica com tantes n'ha conegudes als darrers vint i cinc anys. Tot fa suposar que els preus del petroli es mantindran alts (en termes reals), i cal tenir present que la dependència d'Europa occidental de les importacions de petroli és gairebé absoluta i, per tant, la «capacitat de resposta» nul·la, a no ésser a molt llarg termini. En resum: la crisi europea només acaba de començar, i ningú sap el temps que pot durar.

Ara bé, el creixement del turisme a Mallorca està supeditat a la continuïtat de l'expansió econòmica europea. Els viatges turístics, com a bé econòmic, tenen una elasticitat de rendament molt elevada. Això vol dir que un increment de renda induïx un increment més que proporcional en despeses turístiques, i, inversament, una recessió econòmica té conseqüències més que proporcionals sobre aquestes despeses. Al cas de Mallorca aquest efecte s'accentua degut al baix poder adquisitiu de la clientela turística, més sensible a una conjuntura recessiva que la clientela d'altres regions on el turisme és més «selecte» (?). Per tant, i pel que respecta al turisme, cal esperar una davallada o, en el millor dels casos una estagnació, de duració indefinida i que estarà en funció de la situació dels països emissors.

Les estadístiques de tràfic de passatgers als quatre primers mesos de l'any per l'aeroport de Son Sant Joan (1) confirmen l'anàlisi,

Tràfic per l'aeroport de Son Sant Joan (passatgers)

	1973	1974	
Gener	309.656	269.180	—13,07 %
Febrer	350.822	275.788	—21,39 %
Març	455.147	416.089	— 8,58 %
Abril	614.238	530.092	—13,70 %

Total 1.729.869 1.491.149 —13,80 %

De fet, el tràfic de l'aeroport —baròmetre indiscutible de la conjuntura turística— és inferior al de 1972...

Les conseqüències d'aquesta situació en una economia com la nostra, on pràcticament tot depèn del turisme, estan en boca de tothom: hotels que encara no han obert, suspensions de pagaments d'empreses subsidiàries del turisme, crisi a la construcció, etc. La sensació de la gent és que tot això no ha fet més que començar, encara que oficialment s'intenti «tranquil·litzar» l'opinió pública.

Els efectes econòmics i socials de la recessió són agreujats per una inflació sense precedents: al primer trimestre de 1974 l'índex del cost de la vida ha augmentat a la província un 4,49 %, contra un 3,13 al conjunt d'Espanya. Si per al conjunt d'Espanya es preveu un augment de l'ICV d'un 17 a un 22 per cent, quina taxa d'augment hauríem de preveure a les Balears?

El que està clar és que Mallorca (i les altres illes) és afectada per l'actual situació crítica amb molta més intensitat que la resta d'Espanya (al conjunt d'Espanya, la disminució del tràfic pels aeroports ha estat només d'un 2 %). Com és possible que l'economia mallorquina —alt nivell de vida, alta taxa d'estalvi, ràpid creixement— sigui tan vulnerable? Per què la capacitat de reacció és tan reduïda?

El turisme, explotat com a monocultiu, és el principal factor a tenir en compte per a explicar aquestes aparents contradiccions, i no perquè el fet sigui ben conegut hem de deixar de parlar-ne. De l'any 1960 ençà, la polarització de l'activitat econòmica mallorquina entorn del turisme ha estat cada

(1) Aquestes dades han estat publicades pel «Diario de Mallorca» del 29.5.74. L'organisme oficial que solia publicar-les (Subsecretaria de Aviación Civil) no les havia fetes públiques enguany (¿para que no cunda el pánico?).

vegada més intensa. Pràcticament totes les inversions realitzades a Mallorca als darrers quinze anys estan relacionades d'una manera o l'altra amb el turisme. L'expansió, no realitzada sobre bases financeres sòlides, i avançant-se sovint al creixement de la demanda, ha conduït irremeiablement a la depreciació dels serveis turístics oferts i a que el control del negoci turístic passi gradualment a mans estrangeres. No just al Tercer Món, monocultiu és sinònim de colonització.

Si el nostre principal —gairebé únic— recurs és el turisme, i més si aquest turisme —d'escàs poder adquisitiu— és especialment sensible a la conjuntura, és molt lògic que les Balears sofresquin més les conseqüències de la crisi que altres regions, que aquests darrers anys han vist sorgir una indústria important i que ofereixen serveis turístics no tan degradats (2). No podem fer-nos il·lusions. Això de figurar als primers llocs en el «ranking» de rendes provincials per càpita s'haurà acabat, i aviat.

En definitiva, és prou clar que, si bé la crisi ha estat desencadenada per factors externs, —la crisi europea—, és agreujada al nostre cas pel nostre estat d'indefensió. El que passi, per tant, no serà degut exclusivament a les repercussions internacionals dels preus del petroli: a la crisi d'origen exterior s'hi afegeix una altra d'origen interior (3).

La situació colonial de monocultiu turístic determina la nostra estructura econòmica i és, per tant, la responsable darrera de lo greu de les nostres dificultats. Ara bé, com hem arribat aquí? Com és que Mallorca que, als anys trenta, conegué un bon moment agrícola, iniciatives industrials interessants, una dinàmica social i cultural apreciable, y fins i tot unes activitats turístiques orientades amb intel·ligència ha pogut acabar no essent res més que el repòs de l'europèu?

Les explicacions *ad usum* d'aquest procés, evidentment més complex que totes les esquematitzacions que he fet i que faré, giren a l'entorn de dos pols: per una banda el condicionament geogràfic que suposaria la insularitat, que, segons les versions, o bé impossibilitaria per sí mateix l'existència d'una economia no dependent (no dependent no vol dir no relacionada), o bé l'existència d'una determinada **psicologia de l'home-illenc** el faria al·lèrgic a les activitats econòmiques que no fossin de tipus especulatiu o de tipus piràtic; per altra banda la no existència

(2) Al «Diario de Ibiza» del 11.5.74 hi figura la següent petició del Consejo (els titulars del diari diuen «Congreso») Económico-Social Sindical de las Pitiusas: «En cuanto al alza generalizada de precios de los productos alimenticios se estima necesario el establecimiento de unos canales de suministro a la hostelería con precios políticos para los siguientes productos: Carne, pescado, azúcar y soja». Preus polítics vol dir preus artificialment baixos, és a dir que, amb altres paraules, ara voldrien que el país subvencionàs les vacances dels turistes! A més de rebre *con nuestra tradicional hospitalidad al turista*, ara li hauriem de subvencionar el dinar!

Sobre la inflació cal dir dues paraules més. Una part de la diferència *en el nivell* del cost de la vida balear comparat amb el del conjunt d'Espanya és atribuïble al fet de la insularitat, que encareix inevitablement alguns béns. Es a dir, la tantes vegades citada insularitat pot explicar que els preus siguin més alts, però no que pugin més aviat. La —per anomenar-la d'alguna manera— inflació diferencial que sofrim, i que les estadístiques oficials no reflecteixen més que imperfectament, és un altre cost social atribuïble al turisme. Pensem en els costos de l'estacionalitat, en l'especulació, en les importacions sense contrapartida que encareixen el transport, etc.

(3) A Mallorca fa anys que es parla de la mala situació del turisme, dels perills del monocultiu, etc. però no s'ha fet res pràctic per a posar-hi remei.

POLISSES

PER SENTIR-SE SEGURS

Vostè les necessita pel seu negoci, casa, vehicle... i també per la seva pròpia vida.

Demani informació sense compromís a qualsevol de les nostres oficines i agents.

MARE NOSTRUM
vol estar al seu servei.

DIRECCIÓ GENERAL:
Via Roma. 45 - Tel. 212800
PALMA DE MALLORCA

tència d'una burgesia o la manca de mentalitat empresarial —triau— explicaria l'actual inexistència d'unes activitats econòmiques no dependents (4). En qualsevol dels dos casos es fa abstracció de la història recent, de les nostres estructures socials, polítiques i institucionals i pareix com si el nostre destí hagués estat escrit per qualque desconegut oracle. O perquè som una illa, o perquè no tenim una burgesia (què és una burgesia?), no hi ha res a fer i, en tot cas, la culpa és ben nostra.

Tot intent seriós i científic d'explicar històricament el procés que ha culminat en la conversió de Mallorca en el que ara és, ha de constatar forçosament la pertinença de Mallorca a l'Estat espanyol per la comprensió de quina és la dialèctica de les relacions econòmiques que aquesta pertinença comporta.

El progrés econòmic que ha tengut Espanya als darrers deu o quinze anys (el famós **desarrollo económico y social**) ha estat basat en uns pocs processos clau. Simplificant al màxim, podem reduir-los als següents:

El primer lloc, una font de divises constituïda primàriament pel turisme i secundàriament per les remeses dels treballadors emigrats que ha permès finançar un procés industrialitzador d'importància i transcendència indiscutible.

En segon lloc, una reducció de les tensions socials a les zones més deprimides mitjançant les migracions internes o exteriors. Els excedents de mà d'obra no han estat ocupats a les seves regions d'origen, sinó que han estat transferits a les regions que han pogut absorbir-los.

En tercer lloc, la inflació ha constituït una font d'estalvi forçós, estalvi que ha pogut ésser invertit productivament (5).

El nostre paper dins aquest procés ha consistit en proporcionar quantitats importants i creixents de divises (la nostra província té el 30 % de les places hoteleres de l'Estat espanyol) i en absorbir excedents de mà d'obra que han permès seguir l'expansió turística de l'illa fins més enllà del que permetien els seus recursos humans. Cal assenyalar que dins el context de la pertinença a l'estat espanyol aquesta política (fins a quin punt conscient?) és perfectament racional i ha permès la creació d'indústries modernes... a la península. Aquí, simplement ha estat utòpic pensar en crear indústries: amb quina mà d'obra? Més immigrants? Per a les poques indústries radicades a Mallorca, l'escassetat de la mà d'obra ha estat el principal factor limitatiu de la seva expansió. Per tant, per què no dur la indústria fins als immigrants? (6)

El que intent posar de relleu, per ventura amb excessiu esquematisme imposit per l'espai, és que el nostre paper dins el conjunt més o manco armònic que és l'Estat espanyol no ha pogut ésser altre que el que ha estat. El monocultiu turístic n'ha estat conseqüència ineludible i inevitable. Parlar d'insularitats i manques-de-mentalitats-empresarials és cercar na Maria per sa cuina.

ANTONI CAMPINS

(4) Estic emprant la noció de dependència amb el sentit que li ha donat en Samir Amin.

(5) La inflació força l'estalvi mitjançant la limitació del consum en termes reals. Com es pot comprendre fàcilment, el consum que resulta limitat és el de les masses treballadores.

(6) He eludit conscientment el tema de la possibilitat o impossibilitat d'una indústria moderna a Mallorca. Plantejar-lo equival a demanar-se: hauriem pogut subsistir els mallorquins a Mallorca sense turisme?

Estam de bell nou al vostre servei

Ens hem renovat totalment

L'única cosa que és com abans són els nostres pastissos

Vos agraïm que hàgiu estat clients nostres

i esperam veure-vos sovint per ca nostra que és també ca vostra

CA'N

C/. Jaume II, 99 (Carrer d'es bastaixos)

Tel. 21 29 95

Ciutat de Mallorca

la roda
del món

Portugal i el present

per Antoni Serra

«Però, si contràriament, una majoria sent que dóna a la col·lectivitat més que no n'obté per a la seva satisfacció personal, llavors la societat en qüestió pot viure, però en desequilibri de contribucions, car l'excedent acaba revertint en favor d'una minoria. I cap societat no pot viure en aquesta situació d'antagonisme, si no és que el poder s'hi exerceixi recolzat en la força; així i tot, la lògica i la història demostren que és inviable el perllongament indefinit d'una arquitectura social semblant. *La ruptura, en aquest cas, és inevitable; l'antagonisme genera la pressió revolucionària i, havent arribat al punt límit de l'elasticitat social, esclata forçadament la revolució amb tot el seu seguici de dilapidació fins que l'equilibri és restablert*». Aquestes paraules pertanyen a *Portugal e o futuro*, llibre que els més explosivament optimistes no dubtaran en qualificar de màgic, l'autor del qual és, com tothom sap, António de Spínola, avui president de Portugal. (1)

Una primera observació ben intencionada: *Portugal e o futuro*, que tant de ressò va tenir, fou publicat (això vol dir: potenciat per a la crisi) per una editorial que pertany a la CUF. Però, què és la CUF? Doncs, un dels més importants complexos industrials portuguesos, estretament vinculat al capital estranger i, molt en concret, amb el capital alemany. Jorge M. Reverte a l'article *El fin del salazarismo* ens dóna una aproximació més ajustada: «Los intereses de Spínola son los intereses de la CUF, y el mantenimiento de los intereses de la CUF exige el consenso de una serie de capas sociales con concepciones democráticas» (2).

Cal partir, doncs, d'una sèrie d'elements contraposats, però realistes (la política no és un joc d'abstraccions demagògiques), per a entendre, situar i valorar amb equitat —ni optimismes desmesurats ni pessimismes demolidors— la nova situació creada a Portugal. No es tracta d'una revolució. Això és evident, sempre que donem el veritable sentit polític a la paraula. I em sembla molt convenient que les paraules no siguin emprades com a pólvora banyada... El fet de Portugal és prou important com perquè hom intenti una anàlisi freda i desapassionada. Correcta. Així direm que a Portugal, Spínola, els capitans que iniciaren el moviment per a prendre el poder, han clos un llarg (quasi cinquanta anys) i nefast període polític: el salazarisme. Salazarisme que passarà —ha passat— a la història com a model de repressió, de persecució de les llibertats, però també com a exemple de mediocritat política, d'immobilisme i de ceguesa cap a l'esdevenidor. Salazarisme que ha dut la pròpia mediocritat fins a extrems inversemblants: la falsa alternativa continuïsta d'un home com Caetano. Aquest aspecte, desig de continuar allò que és anacrònic i caduc, de perllongar una situació política sense una base social que la recolzi, és d'un interès indubtable per allò que té d'advertència i pels nivells de reflexió als quals ens permet accedir. Caetano representarà per a la història —ja ho representa avui— l'absurd de tot continuïsmes, la desfeta d'una voluntat individual sense cap mena d'alternativa real on trobar identificats els interessos de la col·lectivitat. La seva bancarrota espectacular, però fàcil (degut,

(1) Hi ha traducció castellana de *Portugal e o futuro*, publicada per Editorial Planeta. Barcelona, maig 1974. El subratllat que figura al text reproduït és meu. (El llibre ofereix un contingut polític i una anàlisi econòmica que, després d'una detinguda lectura, em sembla mediocre. Però ara no és el cas de comentar-lo extensament).

(2) Publicat a «Cambio 16», n.º 129, 6-V-74. Es tracta d'un número especial titulat *Portugal liberado*. En recoman la lectura.

Banderins SALMA

Escuts, insígnies i calcomanies

Eusebi Estada, 150-2.ª-1.ª Telèf. 25 26 33
PALMA DE MALLORCA

sobretot, a la intervenció de l'exèrcit portugués, i també al seu aïllament de les masses populars), ha estat comentada com la caiguda d'un dels darrers feixismes a l'època del postfeixisme...

A Portugal es planteja una situació nova, ja que no revolucionària en el sentit estricte. Els presos polítics són al carrer. La PIDE, o Policia Internacional de Defensa de l'Estat (vertader òrgan de repressió i suport important d'un règim agònic i esclerotitzant), ha quedat dissolta. Caetano i Thomas han partit a un exili interior vigilat primerament, i avui al Brasil. Els exilats polítics han tornat al país. Importants membres de l'Exèrcit (a alts nivells de generals) han passat a la reserva, amb la qual cosa ha quedat neutralitzada la seva possible acció. En el nou govern provisional, sota la presidència de Spínola, dos comunistes i tres socialistes ocupen diversos ministeris. Evidentment, són mesures cap a la democratització de Portugal, que, per altra banda, té greus problemes a resoldre: la guerra colonial, l'emigració (un 30% de la població activa és a l'estranger), una economia afeblida per una dependència alarmant del gran capital internacional, etc. Ha començat, podríem dir, la reconstrucció d'un nou Portugal.

És clar que ara, amb nous elements, hi ha aspectes contradictoris: els uns foren formulats al llibre *Portugal e o futuro* i els altres han començat a sortir a partir de l'acció política des de la caiguda de Caetano i la pujada al poder de la Junta de Salvament Nacional. Entre els primers podríem esmentar el concepte de «portugalitat»: «Tan sols preservarem aquesta portugalitat, si per portuguesos consideram de fet, i no tan sols de dret, tots els africans i europeus, i si concitam la seva unitat no en la perllongació d'un passat que no fou comú, sinó en la construcció d'un esdevenidor que desitjam que ho sigui», escriu Spínola. O també: «Hem vingut apellant a la unitat dels portuguesos, europeus o africans, per la construcció d'un Portugal renovat, de tots i per a tots». Aquest Portugal renovat, amb «autonomia política i administrativa» respecte als territoris africans, però «integrats» a la Metròpoli «econòmicament i financerament» és un altre punt conflictiu i contradictori, gens bo de solucionar. Després, cal parlar de l'explícita voluntat d'António de Spínola respecte als partits polítics durant l'etapa provisional del govern actual: no seran oficialment reconeguts...

De fet, però, Portugal ha començat una etapa nova: amnistia, supressió de la policia especial, democratització, etc., són símptomes d'una voluntat política no menyspreable i que, sens dubte, prometen una visió més oberta i esperançada de l'esdevenidor. Spínola —malgrat el seu historial— no s'ha recobert avui per avui de la pell del llop pinotxetià. Podria ser que assistíssim al començament d'una «via portuguesa a...».

ANTONI SERRA

Durant el segon —i catastròfic— partit de futbol entre l'Atlético de Madrid i el Bayern de Munic, vaig dir a un joí aficionat del Barça: «Només pot guanyar un d'aquests dos equips. Si guanya l'Atleti, és campió; si perd, subcampió.» Pot semblar una bajanada; gairebé ho és. Si aplicam aquest ingenu raonament a les eleccions franceses, tan llunyanes, tan esperançades, tan pròximes, podríem dir: «Giscard ha guanyat, però Mitterrand és subcampió». Al meu parer, Mitterrand és el vertader vencedor, i això que no habitarà a l'Eliseu.

A les jornades preelectorals, era clar que els dos candidats comptaven quasi amb el mateix nombre d'electors. Els nombrosos sondeigs d'opinió —gairebé tots ells realitzats per Instituts en mans de grups conservadors— no feien més que impacientar l'elector mitjà, els que dubtaren del seu vot fins al darrer moment, els que havien deixat passar la primera volta electoral sense votar per simple apoliticisme. Aquest empat tan renyit en els sondeigs d'opinió fou, precisament, la pèrdua del candidat de l'esquerra unida. Perquè els indecisos, els abstencionistes, acudiren a les urnes el passat dia 19 de maig per por de la por de que sense el seu vot pro-Giscard les hordes roges s'instal·lassin al poder. La por. La por que, invariablement, apareix en els grups reaccionaris i conservadors. Les xifres, ni que siguin fredes, ens aidaran a comprendre globalment l'esquema anterior.

ELECCIONS A FRANÇA**L'esquerra
avança**

per Romà Orozco

Dels trenta milions llargs d'electors, acudiren a les urnes un 84'19%. A la segona del dia 19, el 87'37% diposità el seu vot. Es a dir, quasi un milió més de persones. Es molt probable que aquest milió hagi votat, pràcticament en massa, per Giscard, el candidat conservador. ¿Per què? Perquè els grups d'esquerra, més disciplinats, més atents als seus deures ciutadans, difícilment s'abstingueren a la primera volta, obeint la crida dels seus dirigents polítics. Giscard és president per poc més de 400.000 vots. Giscard és president perquè, a darrera hora, al darrer segon, el poble francès, adscrit al conservadorisme, s'ha estimat més quedar com estava que arriscar-se a entrar en una societat nova, més justa, més lliure, per a les grans masses treballadores. Aquesta minoria d'abstenionistes (a la primera volta) que ara ha votat per Giscard, renunciant potser a un tranquil final de setmana a una casa de foravila, és la que ha barrat a darrera hora a Mitterrand l'entrada a la presidència, per a la qual certament es troba capacitat.

Però tornant al principi ¿per què dèiem que François Mitterrand, líder indiscutible i indiscutit de la unió de les esquerres, ha sigut el vertader triomfador? «Diario de Mallorca», no fa gaire dies, publicava aquest títol: «Avanza la izquierda». Aquest és el sentit de la nostra afirmació, que Mitterrand, encara que no és el president, ha estat el vertader triomfador. A Giscard, l'hi havien posat les coses, com diuen que posaven les bolles de billar a Ferran VII. Mitterrand ha suat, i prou,

aquest 49'19% dels seus vots. La dreta, quan es tracta de conservar el poder, es mostra compacta, forta, unida. El que era difícil era unir l'altra mitja França, la que desitjava un canvi radical en les seves formes de vida i relacions econòmiques; aquesta altra França que ha hagut d'unificar els seus mètodes d'assalt al poder, adaptant-los a les normes de la democràcia occidental, renunciant —en molts casos i com és obligat— a l'ús de la força, a la revolució violenta.

Fa nou anys, a les eleccions presidencials del 65, enfront d'un puixant i quasi totpoderós General De Gaulle, «salvador de la pàtria», François Mitterrand aconseguia, a la segona volta, un 45'5% dels vots. A les eleccions del 69, amb Georges Pompidou com a dofí de la UDR, l'esquerra no presenta candidat únic i el seu millor classificat és Jacques Duclos, comunista, que assoleix el 21'5% dels vots a la primera volta. Cinc anys més tard, l'esquerra francesa obté el seu resultat millor des de la guerra del 45. «L'esquerra avança». Aquest és el signe, l'aspecte més remarcable d'aquestes darreres eleccions.

Per a ningú, crec que ha estat una sorpresa que Giscard hagi sortit amb la seva d'arribar a la presidència. Hom ho donava per descomptat. La sorpresa, la notícia de primera blana, és l'avançada ardorosa de les forces d'una esquerra i que és prou segur que, dins set anys, tenguí assegurat el poder, quan fineixi el mandat del conservador i dretista Giscard. Malgrat les pors i el greu de molts, el futur a França, com és ara a Gran Bretanya, a Alemanya i a tots els països nòrdics, és socialista. No un socialisme de tall oriental. Però socialisme, al cap i a la fi.

I allà es queda Giscard, president per set anys. Un home, com l'ha definit «Cambio 16», n.º 129 «elegante, distinguido, frío, distante, un tanto snob, gran burgués, con aires y maneras que confinan en un refinamiento aristocrático». Els propers set anys, França serà un excel·lent conill de rata en què s'experimentarà una vegada més que no es pot governar un país a base solament de bones anàlisis econòmiques (realitzades des de la dreta que detenta tot el poder de l'economia). La tecnocràcia serveix ben poc o gens ni mica. Cal que un país sigui governat per polítics, per homes recolzats en sòlides posicions ideològiques. Com és ara Mitterrand o com el pròxim candidat que segurament presentarà l'esquerra francesa l'any 1981. Si abans no passa qualche cosa...

D'UNA MALA FOTOGRAFIA
FEIM UN BON RETRAT

FOTOGRAFIA RUL·LAN

Gral. Goded, 10

Davant la Diputació — PALMA

Ca'n Juan
de S'aigo

Casa fundada l'any 1700

Chocolata amb ensaïmades calentes

Gelats i quemullars

Obert tot lo dia

C/. Fiol, 11

Tel. 211653

Ciutat

Assistència Palmesana

**SOCIETAT CULTURAL
I RECREATIVA**

vos convida a les representacions
periòdiques de teatre regional del

GRUP JOVENT

C/. Lulio, 21 Tel. 21 12 28

CIUTAT DE MALLORCA

UN POC D'HISTÒRIA

Dia 1 de desembre de 1970, després d'una laboriosa discussió parlamentària i sota la pressió d'una activa mobilització d'organitzacions de base ja de molts d'anys, s'aprovà la llei «Fortuna-Baslini-Spagnoli» que introduïa la possibilitat de disoldre el matrimoni pel divorci en casos ben concrets i restringits. Per això se l'anomenà «piccolo divorzio».

El mateix any (25 de maig) —la coincidència de la llei del divorci i del referèndum no és ocasional— s'aprovà la llei sobre el referèndum abrogatiu que permet fer votar a tot l'electorat l'abrogació d'una llei ja existent. Aquest referèndum es desenrotllà en tres fases: presentació per un grup de ciutadans de la proposta d'abrogació de la llei; la recollida de al menys 500.000 firmes autenticades; votació que s'expressa així: el «sí» vol dir eliminació de la llei i el «no» conservació de la llei.

El diumenge 12 de maig d'enguany el 59'1 dels italians digueren que la llei del divorci havia de mantenir-se i el 40'9 contestaren que havia d'eliminar-se. Un marge de 6 milions a favor, diguem, del divorci. I això que els joves de 18 a 21 anys no han pogut opinar i els toca ben de prop; en canvi han votat octogenaris, viudes i monsenyors.

Podríem dir que ha guanyat l'esquerra. Ha perdut la Democràcia cristiana (Dc). S'ha entonat un rèquiem per la creuada religiosa muntada contra dita llei i n'ha sortida greument minvada de prestigi, tan religiós com polític, la jerarquia eclesiàstica.

UNES CONSIDERACIONS

1) Ha estat un referèndum més institucional i polític que sobre el divorci.

El 1970 la Dc no votà en l'aprovació de la llei «Fortuna» per no enfrontar els partits al govern; abans havia votat la llei sobre el referèndum com a contrapartida anticipada a la seva abstenció. En Fanfani ha repetit a cada nou govern que garantia la «pau religiosa» evitant el referèndum. De totes maneres la Dc, junt amb els feixistes (MSI) i la Dreta Nacional, fa envant aquest projecte com a punt de força per proposar, una vegada guanyat el referèndum, modificacions institucionals, el reforçament de l'executiu, la reglamentació del dret de vaga i altres mesures represives.

Els partits d'esquerra, aclarit el rera-fons de la votació, han intervingut, a contra cor podríem dir, per impedir que el referèndum fos causa de divisió de la classe treballadora i de les masses populars. Aleshores han presentat el referèndum com un instrument de bloqueig de les justes reivindicacions, de ruptura de la unitat sindical i del poble; com a cortina de fum per amagar els problemes urgents i reals: l'augment dels preus, el cost de la vida, els ministres sota enquesta judicial per pactar amb els grans del petroli, els comerciants i industrials acaaparadors d'oli, sucre, etc.

2) Referèndum = capitalisme + feixisme + cristianisme.

Algú ha parlat no d'indissolubilitat del matrimoni sinó d'indissolubilitat entre capitalisme i cristianisme.

Hi ha dos tipus diferents de llibertat: el que permet l'opressió i l'aprofitament abusiu de les persones en el liberalisme econòmic i el que és compatible amb la llibertat dels altres. Una legislació democràtica limita el primer i facilita el segon.

En el nostre cas succeeix el contrari. Els monopolis i les empreses multinacionals radicalitzen les contradiccions econòmiques i fan intolerable l'existència a les masses. S'accentua l'autoritarisme i prenen cos les amenaces feixistes. Es pretén legislar en sectors on la llibertat meva no afecta la llibertat de l'altre. Sota una aparent defensa de l'ordre moral es

'Església nostra

Una Creuada fora temps: fe, política i divorci a Itàlia

per Bartomeu Bennàsser

defensa l'ordre capitalista. I s'uneixen capitalisme i feixisme. L'ajuda del cristianisme els és molt útil, fins i tot necessària.

3) La llei «Fortuna» no diu relació al sagrament del matrimoni, no és un «divorci fàcil» o una «lleï permissiva».

No es discuteix l'amor conjugal ni el sentit de signe de la fidelitat de Crist a l'Església. El divorci no obliga ningú. El respecte a la llibertat de consciència obliga tothom.

El sagrament del matrimoni és autèntic testimoni si es viu en llibertat, és a dir, un amor feal, generós és significatiu viscut en una societat en la que les lleis o l'Estat fa possible el trencament del vincle que ja no existeix. Un amor i una fidelitat imposada per llei no és signe, sinó anti-signe.

Es immoral tant forçar a conviure destructivament els que l'amor ja no uneix, com protegir-los d'una manera inadeguada (solament amb separacions temporals o definitives). La llei positivament facilita la possible reconstrucció d'una família, el reconeixement d'uns fills, una nova elecció més conscient i sensata, la possibilitat de donar un pare i una mare als fills no tant en sentit biològic com afectiu.

Una sincera acceptació de la laïcitat (no confessionalitat) de l'Estat alliberaria l'església del compromís amb el poder. La laïcitat és un valor que la burgesia revolucionària va predicar en els països

Déu ho vol? (deien els creuats) o, jo ho vull?

(Dibuix de Pino Zac)

catòlics i després va renegant a mesura que avancen les forces proletàries. I la burgesia en el poder s'ha servit de la fe per dur l'eix polític sempre més a la dreta.

La confrontació en aquest cas és entre llibertat o no llibertat, entre tolerància i intolerància, entre democràcia i anti-democràcia. Està fora de lloc aduir motius religiosos per incitar a votar sí a l'abrogació de la llei del divorci. «Una llei civil no és l'Evangeli», diu un bisbe italià. I el recurs a la fe i a l'Evangeli només pot empènyer cap a la llibertat. Però...

4) Argument enganyós: salvar la família!

La família no se salva votant contra el divorci, sinó corregint les contradiccions del sistema social i polític muntat sobre el tenir, la propietat privada, la injustícia i l'explotació. L'esforç a desplegar per l'estabilitat familiar es troba en una bona política escolar i sanitària, en la correcció de les causes de l'emigració i desocupació laboral, dels lloguers altíssims i la manca de vivenda, etc.

El model familiar occidental no és modèlic. En demés tots sabem que la defensa de cert tipus familiar, com a cèl·lula bàsica de tot, és funcional pel reforçament del fenomen autoritari. Certes mesures pastorals d'integració familiar són una labor política i d'un clar i determinat encuny.

Es veritat que tota religió institucionalitzada necessita d'un «modus vivendi» amb la societat on viu.

Si teniu intenció de comprar res de joieria, confeccions de pell, objectes propis per a obsequi, articles de viatge, perles, porcellanes, quadres d'esmalt, etc., potser tindrem exactament allò que vos interessi.

ENS SENTIREM MOLT
COMPLAGUTS SI TENIU EL
GUST DE VENIR, SENSE
CAP COMPROMÍS PER
PART VOSTRA, A VEURE
LA NOSTRA SELECCIO
D'ARTICLES

nacar

Jaume III, 115-119

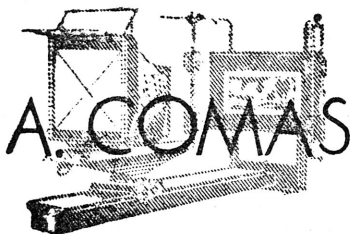
Tel. 21 69 06 - 21 69 07 - 21 06 48

Palma de Mallorca

UNA EMPRESA AMB INDISCUTIBLE
VOLUNTAT DE SERVIR BE TOT HOM

(Amb molt de gust vos farem un 10% de descompte si esmentau aquest anunci)

Fotogravats

Reproducció de transparències en color
Missió, 61 interior - Tel. 213952 - Palma

Afavorirà el que creu que més l'afavoreix. L'església accepta així més fàcilment sistemes socials i polítics injusts amb tal que siguin de dretes i enfront de la més petita amenaça de l'esquerra formula immediatament la seva reprovació o condemnnació.

CLOENDA MIRANT A ESPANYA

Les xifres d'unes enquestes espanyoles ens diuen que:

Favorables al divorci civil: solters: 54,98 - casats: 47,52.

Favorables al divorci eclesiàstic: solters: 54,98 - casats: 28,98.

(Vegi's per completar les dades «Cuadernos de orientación familiar» 49, març 1973).

Partidaris del divorci:

Població de Sevilla (3.042)	26 %
Prof. de Sevilla (627)	74 %
Homes del mar (2.394)	41 %
Barri de Moratalaz (1.387)	47 %
Illa de Fuerteventura	41 %
Illa de Tenerife	49 %
Illa de Hierro	51 %

(Cfr. «Vida Nueva» 931 (4 maig 1974).

El conjunt de les xifres és molt semblant al resultat del referèndum italià.

— És precis lluitar per la neta distinció (i aplicació fàcil) entre matrimoni religiós o canònic i civil, entre sagrament i legislació, entre església i estat, entre comunitat de cristians i democràcia cristiana.

— És millor posar-se al front de la història que enfront. Hi ha un moviment en baixa de les societats anomenades dures, restrictives, conservadores. Pugen les tolerants.

— La Dc pretén aglutinar les forces catòliques. La Dc com a partit interclassista pot enganyar i confondre exigint l'adhesió dels catòlics en nom del bé comú, de l'amor universal i de la unitat. Però diguem clarament que les posicions polítiques no coincideixen amb les fronteres confessionals.

— Molts de vots a favor del divorci, és a dir cap a l'esquerra, han vingut dels propis catòlics. Hi ha hagut dues esglésies contrastades fortament: L'oficial i la contestatària o popular, amb Dom Franzoni, ex-abat de Sant Pau, com a cap de fila. Aquesta ha fet campanya a favor del no a l'abrogació de la llei a partir d'aquesta doble opció: política d'esquerres i religiosa a partir de la fe, de l'Evangeli, de la llibertat de consciència. Coincideixen certament les dues opcions perquè l'Evangeli solament pot ser llegit honradament des de la base, des de baix, des del poble.

— Polititzar el divorci ha estat per la Dc i per l'Església no sols un error, sinó una gran frivolitat. És llastimós que la jerarquia eclesiàstica no tengui més «bona nova» de Jesús que recordar que la indissolubilitat matrimonial és de llei natural. Això més bé és de Justinià.

— ¿Pot haver produït i pot produir, tot aquest rebumbori, fruits positius? Ha estimulat certament la reflexió i la discussió sobre l'amor, la persona, la llibertat, la fe. S'ha distingit entre la fe lliure i la imposició legal d'aquesta fe a tothom. S'ha tornat guanyar la batalla de la llibertat religiosa enfront de creuades religioses i de cristianitats abusives. S'ha insistit en què els principis absoluts esclavitzaven. Ha quedat palesa la pluralitat d'actituds catòliques davant un mateix fet.

— I ¿aquí? Aquests fruits no s'han donat amb motiu del divorci. Al cap i a la fi es tractava d'Itàlia, dirà algú. Fa uns mesos aparegueren d'alguna manera per altres motius. Crec encertat seguir la pista a tot això. Crec que la història es fa en aquesta direcció.

BARTOMEU BENASSER

M. Sanchis Guarner

Premi d'Honor de les Lletres Catalanes 1974

Foto: Barceló

Crònica de la Festa de Maig

per Jaume Corbera

Al Palau de la Música Catalana, se celebrà la nit del 18 del mes passat la «Festa de Maig de les Lletres Catalanes», en la qual va ser proclamat «Premi d'Honor» de 1974 el senyor Manuel Sanchis i Guarner.

Començà l'acte amb la intervenció de Josep Vallverdú, que en un magnífic parlament («Reflexions des de la meua frontera») féu un balanç de l'activitat cultural catalana al llarg de l'any.

En segon torn, la «Coral Sant Jor-

di» dirigida pel mestre Oriol Martorell, ens oferí amb una delicadesa i perfecció excepcionals la interpretació d'unes quantes composicions musicals catalanes pertanyents a diverses èpoques: tres delicioses cançons d'autors anònims dels segles XV i XVI («Si em lleví un bon matí», «Soleta só jo ací» i «Bella, de vós som amorós»); una altra («N'Eulàlia vol gona») de Mateu Fletxa (1553); dos textos d'Ausiàs March («Ma volentat. «Fantasiant amor») amb música de

Joan Brudieu (s. XVI); la cantata napolitana, de complicada interpretació, «A tan bella flor de lis», de Joan Verdalet (s. XVII); acabant amb «O vos omnes» de Pau Casals, i «Al vent!» i «D'un temps, d'un país» de Raimon. Els llargs aplaudiments obligaren la «Coral» a afegir-hi el popular «Rossinyol que vas a França».

La segona part de la «Festa» s'inicià amb la dissertació del seu principal protagonista, Manuel Sanchis i Guarner, sobre «El País Valencià i els 500 anys del nostre llibre», fent una mica la història de la impressió de llibres catalans a València i explicant les dificultats que s'oposen actualment perquè aquesta tasca s'hi pugui mantenir amb normalitat o pugui expandir-se, les quals es concentren principalment en la general indiferència amb què el poble valencià actua envers la seva pròpia cultura.

La celebració es va cloure amb la proclamació oficial de Manuel Sanchis i Guarner com a «Premi d'Honor de les Lletres Catalanes» de 1974, proclamació que fou rebuda amb una gran ovació per part de tot el públic assistent, considerant-la de tot punt merecuda per a l'insigne lingüista i investigador, dedicat tota la seva vida a la nostra cultura.

Jordi Carbonell, en la glosa que va fer del guardonat, exposà breument la clara vocació que des de sa joventut ha tengut Sanchis Guarner al seu poble i al seu país, començant la seva importantíssima aportació quan només tenia 20 anys (1931), amb la primera edició d'una obra que esdevendria essencial per al despertar de la consciència dels seus paisans: «La llengua dels valencians». A partir d'aquí, Manuel Sanchis Guarner aniria traient a llum successius i valuosíssims estudis sobre la llengua, la història, el folklore, etc. de València, veient-se interrompuda tan sols aquesta labor durant els anys de la Guerra Civil, en què lluità amb les forces republicanes, i de la immediata postguerra, quan va haver de passar quatre anys i mig dins la presó... Col·laborador també, des del volum III, en el DCVB, té aiximateix alguns treballs dedicats a Mallorca («Els poetes insulars de postguerra», «Els molins de vent de Mallorca», «El cant de la Sibila», etc.) i és, d'ençà de 1957, professor a la Universitat de la seva ciutat nadiua.

Com va dir Jordi Carbonell: sense renunciar en absolut a cap de les característiques pròpies de sa regió, Manuel Sanchis i Guarner ha estat un dels homes que més han contribuït a l'apropament del País Valencià als altres Països Catalans, puix que impulsant-lo al retrobament de la seva personalitat l'ha impulsat, en definitiva, al retrobament de la seva catalanitat.

La nostra enhorabona més sincera al «Premi d'Honor de les Lletres Catalanes» de 1974.

PREMI D'HONOR DE LES LLETRES

Un premi ben guanyat

de la confecció dels mapes lingüístics que havien de formar l'Atlas. En el Congrés Internacional de Filologia Romànica de 1962, a Strassburg, es va fer la presentació del volum primer de l'obra. He de dir —i lamentar— que no se n'ha publicat cap més volum, per causes que desconec però que no són imputables a cap dels qui havíem col·laborat a la preparació de l'Atlas.

Posem, doncs, com a primera partida a l'haver de Sanchis Guarner la seva tasca de dialectòleg en funció de l'ALPI. Com a derivacions d'aquesta labor, publicà, essent encara molt jove, diverses monografies sobre dialectologia valenciana i aragonesa, i més envant interessà extraordinàriament el món científic amb minuciosos treballs sobre la llengua dels mossàrabs i amb una teoria en què, a base d'una diferència de substrat racial prehistòric, explicava la partició de la llengua catalana en els dos grans dialectes oriental i occidental.

Tot això eren treballs d'investigació destinats als especialistes; però de molt jove ja es dedicà també a una labor de divulgació de teories lingüístiques entre els seus conterrànies. El seu llibret «La llengua dels valencians», publicat per primera vegada l'any 1931 (quan l'autor tenia vint anys), ha obtingut un èxit molt notable que ha obligat a reeditar-lo tres vegades, sempre ampliant-lo, polint-lo i millorant-lo amb detalls de vertader erudit i amb enfocament d'autèntic pedagog. Gràcies a aqueix llibret, els valencians d'avui estan ben orientats sobre el caràcter, origen, història i valor literari del seu parlar nadiu; i si encara queden en el País Valencià exemplars d'això que a Mallorca es diu «gonellisme», és perquè no han llegit o no han entès o no han volgut entendre el llibre de Sanchis Guarner.

La guerra civil el sorprengué a València, i hagué d'incorporar-se com a alferís de complement a l'exèrcit republicà. A l'acabament de la lluita, va ésser empresonat i estigué fora de circulació fins a 1943. Aleshores el vaig cridar perquè m'ajudàs en la preparació del «Diccionari Català-Valencià-Balear». Jo passava uns temps molt durs i no li podia oferir solució completa als problemes econòmics, però els mitjàrem aconseguint que entràs com a professor d'alemany —i de francès més tard— a l'Institut Nacional d'Ensenyança Mitjana Joan Alcover.

L'atorgament del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes a Manuel Sanchis Guarner ha fet reverdir, a Mallorca, el record d'aquest intel·lectual valencià que, després de passar setze anys a la nostra Ciutat, se'n tornà a la seva natal l'any 1959 a continuar i ampliar una magnífica tasca d'investigació, de docència i d'orientació cívica.

¿Quina ha estat l'activitat —o quin ha estat el conjunt d'activitats— que ha induït a concedir-li el premi? Això és el que vull indicar breument (massa breument en comparació a la importància de l'obra de Sanchis Guarner) per a satisfacció dels seus nombrosos amics mallorquins i per a orientació dels joves universitaris que han de continuar la feina.

Vaig conèixer Sanchis Guarner a Madrid l'any 1933 en el Centro de Estudios Históricos, on es preparava sota el mestratge del gran fonetista Navarro Tomás —i en contacte diari amb els altres mestres Menéndez Pidal i Américo Castro— per a participar en l'ambiciosa empresa científica de l'Atlas Lingüístico de la Península Ibérica. Navarro Tomás em va contractar també a mi per a fer, amb En Sanchis, les enquestes dialectològiques en els Països Catalans per a aquella obra magna, i les férem en diversos viatges els anys 1934, 1935, 1947 i 1952. Acabada la replega dels materials (que altres joves investigadors havien feta a les terres de llengua castellana i portuguesa), Sanchis Guarner va ésser encarregat

Articles d'organització
i d'arxiu

Subministració de
papereria

VASCOSOBRES

VASCONGADA DE SOBRES Y BOLSAS, S. A.

MANUEL VILANOVA FIOU

Gumersindo, 85-87

Tel. 29 30 18

Palma de Mallorca

CATALANES 1974

La seva intervenció en el Diccionari va ser molt important. Dins les famoses calaixeres de Mn. Alcover hi havia alguns milions de cèdules lexicogràfiques que havien de servir de base a la redacció del Diccionari. Aquelles cèdules o fitxes havien estat escrites per molts de col·laboradors entusiastes però, en general, poc preparats tècnicament. Calia, per tant, revisar-les abans de redactar els articles. Fins que vingué En Sanchis a Mallorca, la meua feina de redacció era retardada per aquella revisió prèvia que havia de fer jo personalment. La presència d'aquell company jove, dotat d'una preparació sòlida, simplificà la meua feina i em permeté una rapidesa més gran de producció de l'original per a la impremta. Sanchis Guarner prenia les cèdules corresponents a cada article (per exemple les 400 o 500 fitxes del mot **posar**), les classificava en una primera distribució segons els diversos significats, completava les que estaven copiades de manera insuficient, corregia les errades de còpia, etc. Després d'aquesta revisió provisional, jo prenia aquell feix de cèdules, comprovava o rectificava l'ordenació dels significats, hi distingia els matisos semàntics i trobava els materials preparats per a formular les definicions i redactar definitivament l'article respectiu.

Al mateix temps que col·laborava tan eficaçment al Diccionari, Sanchis mantenia fermes relacions amb els literats mallorquins, sobretot amb els joves, com conta més detalladament En Josep Maria Llompart en un altre lloc d'aquesta mateixa revista.

Reintegrat Sanchis Guarner a València, desplega encara més activitat: lliçons a l'Institut Nacional Sant Vicent Ferrer, càtedra de filologia romànica a la Universitat, intervenció en l'editorial «L'Estel» (on ha publicat llibres interessantíssims) i en la Fundació Gaetà Huguet de Castelló, col·laboració a la «Història del País Valencià» i a la «Història de Catalunya» dirigida per Joan Reglà, redacció i publicació d'una voluminosa «Història de la Ciutat de València», etc. Tot això, a banda de la seva actuació d'apostolat cultural i de conscienciament valencianista dins la Universitat, dins l'Ateneu Mercantil i en altres centres. Ell i Joan Fuster han estat, aquests darrers anys, els capdavaners del valencianisme integrador de les realitats històriques, superador de fallerismes i micaletismes.

Per aquesta superació, ha estat malvist de persones vestides amb sarauells intel·lectuals, i no fa gaire mesos que aquests elements aconseguiren que l'Ajuntament de València rebutjés la candidatura de Sanchis Guarner per al càrrec de cronista de la Ciutat, que li esqueia perfectament. És molt de plànyer que la corporació municipal valenciana hagi deixat perdre l'ocasió d'incorporar-se el nom de Sanchis Guarner, que figura honrosament com a membre de l'Institut d'Estudis Catalans, de la Real Academia Española, de la Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona, de la Institució Alfons el Magnànim, de l'Escola Lul·lística de Mallorca, del Consejo Superior de Investigaciones Científicas, etc.

La convocatòria del Premi d'Honor de les Lletres Catalanes estableix, com a condicions per a atorgar-lo, que el candidat, per la seva obra literària o científica escrita en català i per la importància i exemplaritat de la seva tasca intel·lectual, hagi contribuït de manera notable i continuada a la vida cultural dels Països Catalans. Totes aquestes condicions concorren en la persona de Manuel Sanchis Guarner i justifiquen plenament que hagi estat ell el premiat.

FRANCESC DE B. MOLL

Dorada Balear Bona Cervesa (ESPECIAL)

ELABORADA PER

S.A. Balear de Cervezas

Telèfon : 27 17 00

Els qui ara fregam la cinquantena vam conèixer En Manolo Sanchis quan tot just havíem doblegat els vint. L'atmosfera espessa de la postguerra —tal volta massa còmoda, sens dubte adormidora— havia agombolat la nostra desorientació i ens ofegava amb cotons color de cel. Aprenents de poeta, sovintejàvem el despatx sempre amatent d'En Francesc de B. Moll, instal·lat aleshores en un casalot del carrer de Sant Sebastià. Hi havia una entrada **amb capitells jònics i pluja**; però, un cop al pis, es trencava el fil del conegut poema, perquè no hi trobàveu **una casa de senyors, una casa bona, amb criades**, sinó més tost un batibull de llibres i papers envaint les taules, els seients, els prestatges; una mena de bohèmia asèptica i ben entesa. Hi anàvem perquè En Moll ens aclarís algun dubte lingüístic, perquè ens deixàs consultar llibres o perquè llegís els nostres textos baldufencs i digués què hi trobava. Li devíem fer una nosa de no dir. Tanmateix, mai no ens va plantar al carrer.

Record com si fos ara que en una d'aquelles ocasions ens va obrir la porta un home jove, desconegut, de mirada irònica i somriure bondadós, ulleres professorals i cabells reülls i estufats com de cantador de tangos, que parlava amb un accent tot estrany. Ben aviat ens assabentàrem que aquell home es deia Manuel Sanchis Guarner, que havia vingut a col·laborar en el Diccionari i que l'accent que ens havia sobtat era valencià.

L'amistat amb En Manolo Sanchis va ésser fàcil i gairebé instantània. Tot seguit esdevingué per a nosaltres el mestre que no havíem tingut i el company que sabia aconsellar sense aires de suficiència. Era alegre i optimista. Sempre amb l'espurna d'ironia als ulls i el mig riure a flor de llavi, no hauríeu dit mai que acabava de sortir d'un d'aquests tràmols que, si no els saben prendre l'embocadura, poden desfer per sempre la vida d'un home. A més d'aconsellar-nos, ens va ensenyar de tenir esperança, de fer bona cara al mal temps; i, com que alguns de nosaltres no érem de massa bon manament, va trobar ocasió d'exercir una paciència formidable.

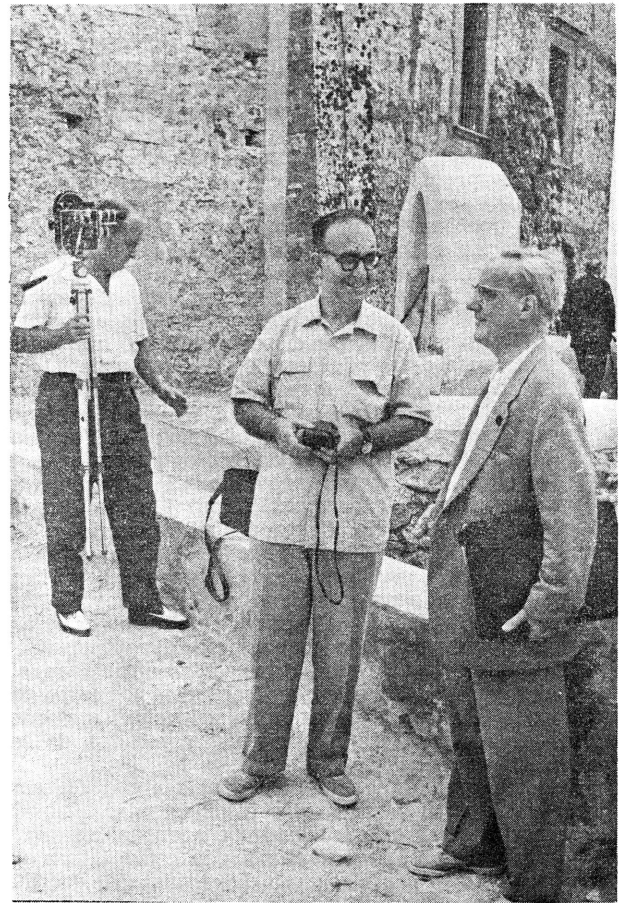
L'any 1951 publicava **Els poetes insulars de postguerra**, aquella antologia tan grenyal però tan eficaç en el seu moment, que vingué a ésser la nostra fe de vida, el signe d'un canvi profund que s'anava produint dins la tradició literària de Mallorca. L'any següent, gràcies als seus bons oficis, Llorenç Villalonga es reincorporava a la nostra literatura i donava a les premses **La novel·la de Palmira**; i encara, l'any 1953, En Manolo ens va embarcar, il·lusionadíssim, en l'aventura de fer una revista, **Raixa**, que, si no va arribar a bon port, no va ésser per manca de col·laboracions ni d'entusiasmes.

En Sanchis va procurar sempre i en tot moment infondre als qui militàvem en el front de la nostra cultura l'esperit de companyonia, un cert sentiment d'equip responsable d'una tasca comuna. Per aquest caire, la seva diplomàcia fou d'una exquisidesa vaticana. A través d'ell férem amistat amb En Llorenç Villalonga, tan marginat en aquell temps, i amb els supervivents de l'Escola mallorquina, tan recelosos davant les innovacions, i, tots plegats, ens sentírem membres d'una comunitat part damunt les diferències —tan profundes!— que ens separaven.

L'any 1959, acabada la seva tasca en el Diccionari, En Manolo Sanchis va deixar Mallorca. L'acomiadàrem amb un dinar a Sant Salvador de Felanitx. Aleshores, en funcions de cronista del **Cap d'Any** de la Biblioteca «Raixa», vaig escriure unes paraules que m'abellix reproduir: «Ningú no sap què hauria estat de la literatura mallorquina contemporània sense la presència d'En Sanchis, sense la seva pacient amistat i els seus consells. Tot al llarg dels disset anys que En Sanchis ha viscut a Mallorca, una pro-

Sanchis Guarner entre nosaltres

per Josep Maria Llompart

Sanchis Guarner en el Puig de Sant Salvador, el dia en què els amics mallorquins li dedicaren l'homenatge de comiat (1959)

moció d'escriptors ha madurat i una altra ha aparegut en escena. Ambdues han rebut d'ell l'orientació més eficaç i l'escalfor de l'entusiasme. Ara que l'estimat Manolo ens abandona per traslladar-se a la seva València —només per això podia deixar-nos—, deu sentir l'orgull d'haver acomplert una tasca perdurable. Perquè si qualche cosa tenim de bo els escriptors que des dels anys quaranta i tants fins ara hem nascut al món de la literatura, a ell, en bona part, ho devem».

Quan En Manuel Sanchis Guarner se n'anava de Mallorca ja havia guanyat, amb esreix, el Premi d'Honor que ara li ha estat concedit.

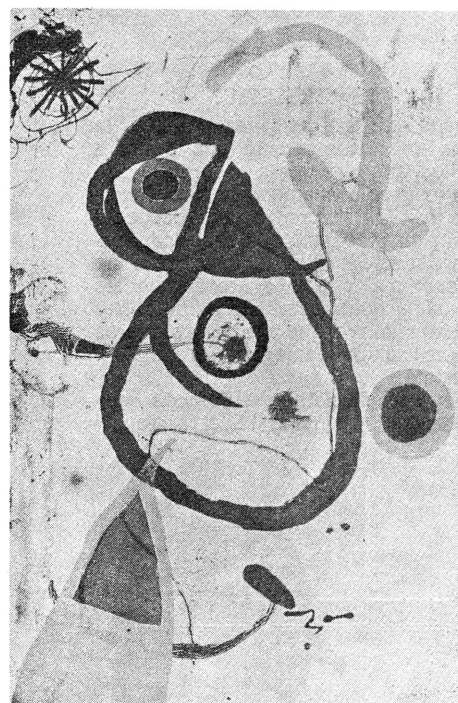

4CATS
galeria d'art

C/ San Sebastian,7
Tel. 226493 Palma

JOAN MIRÓ

Juny 1974

GERARD
MATAS

Del 17 de juny
al 14 de juliol

UN ART POPULAR:

El teatre de Teresetes

per Josep Gómez

QUÈ SÓN LES TERESETES?

Abans de tot vull fer constar la manca de documentació que tenim a les Illes sobre aquesta matèria. Tradicionalment els manipuladors de teresetes han estat considerats despectivament uns rodamons sense cap valor artístic. El món de la cultura no ha posat mai cap més atenció en els putxinel.lis que l'interès anecdòtic. Per a intentar definir què són les teresetes he partit d'una analogia: Tereseta — Marioneta.

El mot marioneta, del francès **marionette** es remunta a l'Edat Mitjana i

designa, si hem de creure el diccionari Larousse, **une petite figure de bois ou de carton, qu'un homme, placé derrière une toile, fait mouvoir à l'aide de fils ou de ressorts, sur un petit théâtre.**

Així mateix el terme marionette és una alteració de **Mariolette**, diminutiu de **Mariole**, nom que es donava antigament a figuretes de la Verge Maria. A França els primers espectacles del gènere, aquells primers espectacles edificants, autoritzats per l'Església, tenien com a protagonistes personatges que es deien: Jesús, Maria, Sant Josep.

Ninots del «Grup de Teresetes»

El mot tereseta és patrimoni de Mallorca i segons el que hem dit abans, tindria una base religiosa. Una tereseta és, en resum, un ninot, imatge potser de Santa Teresa (1) i que al mateix temps designa per generalitat el teatre fet amb ninots: el TEATRE DE TERESETES.

A Menorca les teresetes són conegudes popularment com Pruxinel.los o Pruxinel.lis que és una corrupció de putxinel.lis (2), un dels noms que les teresetes reben al Principat.

MORFOLOGIA DE LA TERESETA (3)

Una tereseta és una síntesi. Per ésser llesta al joc dramàtic cal que sigui una síntesi de **CARACTER** i no una síntesi de **SENTIMENTS**. Una síntesi de sentiments o de sensacions com l'ira, el riure o la por limitaria el joc del ninot a l'expressió imposada a la màscara.

Totes les grans teresetes clàssiques han expressat morfològicament no un sentiment, sinó un **CARACTER** formal: Maccus, Guignol, Polichinelle (el Perot de les titelles catalanes)...

Hi ha tres caràcters dramàtics principals: el **DUR**, el **SUBMÍS**, el **VORAÇ**. El **DUR** vol, actua, és l'heroi. El **SUBMÍS**: accepta. El **VORAÇ**: és egocèntric, tot ho relaciona amb ell, viu de les seves víctimes. El **VORAÇ** és el motor necessari de l'acció dramàtica, reflex de l'acció humana que consisteix en la impassible degustació dels submissos pels voraçs; però, de vegades, la intervenció irresistible dels durs fa que no sigui així.

Hi ha tan sols un drama: el dels caràcters. La situació és només un joc retòric.

FIRA DE TITELLES

Draps, capsas, cordes, globus de colors, pintures, pegaments, cartrons, cartolines, paper de diari... Draps i paraments. Trompetes, tambors, panderetes, flabiols, picarols, castanyetes... Gigants, bruixes, animalons i animalets, teresetes de tota mena. Gent, molta gent, grans i petits. Cares plenes de sorpresa.

(1) Segons el «Diccionari Català-Valencià-Balear». Tereseta és: Putxinel.lis mallorquí - cast. marionetas, títeres, «Moveu-vos teresetes que ha arribat el moment de la vostra ventura». Vidal. Mirall.

Acció frívola d'una ingenuïtat grotesca.

(2) Putxinel.lis. Tant el Polichinelles francès com el Punch anglès, o el Cristóbal Polichinela castellà, tenen el seu origen al Pulcinella, personatge de la Comèdia de l'Art italiana.

(3) Recull textualment part de la introducció de Marcel Temporal al llibre *Masques et Marottes*, per considerar-lo el més ajustat al meu concepte. Temporal fou un dels més famosos marionetistes francesos, mort l'any passat.

Es el 28 d'abril, les pedres nobles de la Plaça del Rei, al barri Gòtic de Barcelona, es vesteixen de festa per a celebrar aquesta Fira de Titelles, fira que es prolongarà fins el dia 6 de maig.

II FESTIVAL DE TITELLES

La primavera de 1973 el Departament de Titelles i Marionetes de l'Institut del Teatre de Barcelona va promoure una sèrie d'activitats amb la finalitat de mostrar el treball dels antics titellaires catalans i de donar a conèixer els esforços que s'estan fent per renovar aquest teatre. Aquestes activitats (exposicions, representacions i pel·lícules) es desenrotllaren al llarg de tres mesos constituint el que seria el I Festival de Titelles de Barcelona.

A causa de l'èxit aconseguit per aquesta primera trobada dels titellaires catalans sorgiren nous grups, i així —no podia ser d'altra manera— es va organitzar el II Festival de Titelles.

Onze companyies de titellaires catalans i mallorquins, a les quals s'han sumat altres d'estrangeres, han fet el miracle d'aquestes 30 representacions desgranades al llarg del Festival.

Cal fer esment a la rica tradició titellaire a Catalunya i als noms més representatius que l'han bastida. La família Anglès que ha continuat la seva tasca al llarg de quatre generacions (Jaume Anglès Pallejà va començar l'any 1873 fent representacions amb

Juan Soldado Campaña

MESTRE D'OBRES

San Marcos, 71

Priego de Córdoba

ninots), Juli Pi Olivella, Ezequiel Vigués «Didó», i l'anglès catalanitzat Harry V. Tozer que l'any 1932 va donar a conèixer mundialment a través de la revista nord-americana «Puppetry» la titella tradicional catalana.

Després de la Guerra Civil, els espectacles de titelles a Catalunya van atravesar per una llarga etapa de decadència fins que, cap a l'any 1959 Joan Baixas i Teresa Calafell, «Putxinel·lis Claca», prenen contacte amb el món de les titelles i amb un treball constant i entusiasta arriben a la professionalització a l'any 1968. Ells seran els principals protagonistes de la renaixença de les titelles a Catalunya i nombrosos grups sortiran a la llum pública seguint la pauta que ells van marcar.

És difícil preveure quin camí seguiran els espectacles de teresetes, donat que de la tradicional tereseta de guant i les maniquees històries de bons i dolents s'ha entrat dins el terreny de la investigació integral diversificant de forma impensada les tècniques i els arguments dels espectacles.

Els grups que han actuat dins aquest II Festival són els següents: «Die Klappe» (Alemania), «Grup de Teresetes» (Mallorca), «Polichinelas Anglès», «Richard Bradshaw» (Austràlia), «Titelles el Xai», «Titelles Garibaldis», «L'Estaquirot», «L'Espantall», «Dits i Ninots», «Teatro Sperimentale del Burattini di Otelò Sarzi» (Itàlia), «Titelles Baby», «Badabadoc», «Abrakadabra» (Israel), «Caps de cartró» i «Putxinel·lis Claca».

Els grups dels quals no diem la procedència, provenen del Principat.

TAPISSERIES

HERNANDEZ

Exposició i venda:

Arquitecte Reynés, 6 B

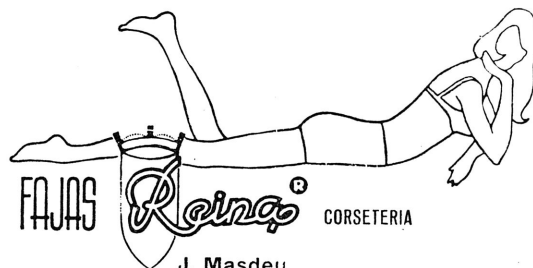
Tel. 22 65 72

Taller:

Arquitecte Reynés, 3

Tel. 21 14 51

PALMA DE MALLORCA

J. Masdeu

Josep Tous Ferrer, 1 - Tel. 216033 - Palma de Mallorca

*al servei
de la dona
jove i elegant*

dona
corseteria

J. Masdeu

COLON, 62 - Tel. 216558
Palma de Mallorca

A part de la gran aflluència de públic i de l'entusiasme amb què els medis d'informació han acollit aquest II Festival de Titelles, aquest té una gran importància perquè ha significat pels joves grups la possibilitat d'actuar al Saló del Tinell, al costat de les companyies professionals catalanes i estrangeres.

Em permet recollir les opinions del senyor Hermann Bonnín, Director de l'Institut del Teatre de Barcelona, aparegudes al periòdic «La Vanguardia» el divendres 10 de maig.

«La totalidad de estos grupos de titelles, aunque modestamente y con mayor fortuna unos que otros, venían actuando por nuestras comarcas. El grupo «Claca» había, incluso, salido fuera de España. Pero habrá de ser ahora a raíz del Festival del Tinell cuando algunos de ellos tendrán que decidirse a acceder a una profesionalidad y a un planteamiento riguroso de su trabajo si realmente pretenden ser consecuentes con sus buenos deseos y con la excelente predisposición del público. Colegios, municipios y entidades culturales han abierto los ojos hacia un género de gran eficacia popular, y pretenden organizar ciclos y nuevos festivales. Conviene pues, plantear seriamente la profesionalidad de este nuevo movimiento teatral.»

EL GRUP DE TERESETES

Si faig un apartat dedicat a aquest grup, ho faig perquè és l'únic balear que va prendre part al Festival. No intentaré però fer un examen crític, donat que sóc part del grup; em limitaré a informar del seu treball.

El «Grup de Teresetes» es va presentar al públic per primera vegada el 18 de març de 1973, tot i que des de l'any 1971 ja construïen ninots i preparavem arguments. El 7 de setembre de 1973 van estrenar a Galilea el seu espectacle CAPARRINS I CAPARROTS, per a infants i darrerament han muntat un espectacle per a adults titulat SET MINUTS EN LA VIDA D'EN JOANET.

Fins ara han fet 36 sessions públiques, de les quals, vuit, a Barcelona (tres al Festival i les altres cinc a escoles). A Mallorca han actuat sobretot a escoles.

El «Grup de Teresetes» no limita la seva feina a les representacions, sinó que també fa seminaris de teoria i de tècniques; promou aquest art a través dels mestres, colònies d'estiu, grups de jovent i espera arribar al màxim possible de persones.

NOTA. M'hauria agradat poder oferir una informació sobre diferents aspectes de l'art de les teresetes, com ara la seva història, tècniques de construcció i de manipulació, però la temàtica és massa ampla per poder estar inclosa dins l'espai d'aquest modest article.

Josep Gómez

La Delegació de

l'Editorial Casals, s. a.

de Barcelona

anuncia els seus
Textos de

MATERNAL,
PREESCOLAR
i E. G. B.

Local d'exposició:

C/. Sant Alonso, 8

Obert cada dia de 17 a 20 h.

Despatx:

C/. Joan L. Estelrich, 34, 2. on A

Tel. 22 43 84

PALMA

Última Hora

El diari del
capvespre

Degà de la
premsa
mallorquina

El juliol del 73, a Pollença, ens sobtà la descoberta d'un dels personatges més suggestius de l'art actual a Mallorca: Joan Palou. Exposava aleshores a la Casa de Cultura de la Caixa de Pensions, juntament amb Pere M. Gelabert —artista llavors de tempteigs vacil·lants i autor avui d'interessants mostres hiperrealistes—, i aquella imatgeria d'un barroquisme delirant i d'una insòlita fantasia feia tremolar la condormida vila dels inacabables homenatges a Costa i Llobera. Bé, aquesta mostra hi passà més aviat desapercibuda —la indiferència és també un inequívoc símptoma de putrefacció—, però a nosaltres ens despertà un entusiasme que exigia l'anàlisi en comptes d'enterbolir-la. Obra plàstica a part, ens donàrem que els títols d'aquells quadres —d'una exhuberant cal·ligrafia— insinuaven un veritable creador de llenguatge: petites notes on l'idioma esclatava dels seus codis usuals per assolir insospitats relleus d'ensomni i d'absurd: **Resurrecció dels caragols, Lleu homenatge als forats, Collage preparatiu per a suïcidis diversos...**

L'artista ens declarà, a més a més, haver escrit proses i poemes d'un superrealisme absolut. Emperò fins a la seva recent mostra a Campanet (1) no abastàrem la plena significació d'aquesta literatura que el situa, incontestablement, a l'avantguarda de les nostres lletres, actualment força més provincianes que experimentals. En el catàleg es reproduïa el seu poema fonètic **Alta infidelidad** i, en una breu edició ciclostilada, el seu aplec de poemes visuals **Poesia a zero** (2) era distribuït gratuïtament als nombrosos visitants que, esverats, veien trencar-se'ls la imatge plàcida d'un art amable, inocu, digestiu i descobrien que la tasca de l'artista és sempre el camí incert, el desvetllament de móns inquietants.

L'art contra la represió

D'on sorgia aquesta admirable aventura, crescuda dins un àmbit conformista i esterilitzador, realitzada amb prou radicalitat i encert per esmicolar academicismes formals i llenguatges retòrics? Simplement, des del propòsit ferm i sostengut de fer de l'art i la literatura uns mitjans alliberadors.

A l'estiu del 1969, Joan Palou —estudiant de sisè de Batxillerat al col·legi de Sant Josep Obrer—, solia reunir-se a unes minúscules golfes, allà pel Vivero, amb un company d'estudis: Enric Torrens. En aquell petit racó, enmig de converses informals, pogueren descobrir un petit clima desalienador de les

(1) Hi exposà —del 6 al 14 d'abril de 1974— a la Casa de Cultura de la Caixa de Pensions una sèrie de pintures i siurells.

(2) Joan Palou: *Poesia a zero*. (Campanet, 1974). Edició ciclostilada de vint-i-cinc poemes visuals. Se'n féu un tiratge de 200 exemplars.

per «Crònica de Tres»

imposicions socials i familiars. I fou la consciència d'ésser reprimits per tota una realitat exterior allò que els determinà a acudir a l'escriptura com un exercici per conquistar la llibertat de l'ensomni. Les lectures de textos superrealistes, els gelatinosos personatges de les novel·les de Beckett —**Molloy** sobretot— possibilitaren que aquelles inquietuds, quasi adolescents encara, es transformassin en un producte cultural detonant i revulsiu.

Començaren, doncs, les sessions d'escriptura automàtica, sense cap pla preestablert, ni la més mínima pretensió esteticista. «Hauríem rebutjat la idea que un dia poguéssim ésser analitzats per la crítica», ens confessa Joan Palou. Ell, d'altra banda, feia pintures i dibuixos d'incontrolat gestualisme i rostres expressionistes on s'esmicolava la figura humana. No pretenien fer art, sinó conjurar amb formes i llenguatges lliures els fantasmes de l'opressió. Brollaren proses i poemes —en castellà i català— d'un sexualisme, d'una escatologia, d'una violència absolutament desenfrenats. A fi d'acomplir fins a la fi l'alliberament es dedicaven, adesiara, a la destrucció completa de textos i quadres. Enric Torrens arribà a redactar un curiós volum de literatura coprològica, **Alabanza de la escatologia** (3) i, el 1970

(3) Enric Torrens: *Alabanza de la escatologia*. Aplec de proses redactades entre 1969/70. Inèdit, se'n publicà un fragment —*Visita acuàtica al poeta Palouarros*— en el catàleg de l'exposició de J. Palou a la Galeria Llatina, l'agost del 1972.

L'art alliberador: del superrealisme a la poesia visual

es traslladà definitivament a l'estranger. Joan Palou, d'altra banda, marginaria relativament la literatura per centrar-se de forma gairebé exclusiva en una densa i sostinguda producció plàstica.

L'estètica de l'alliberament

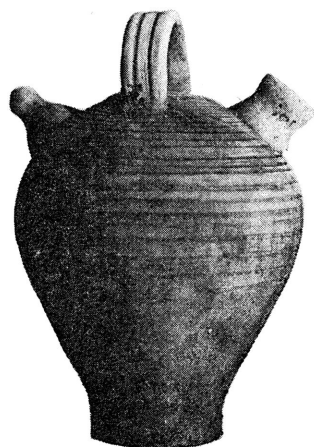
Una creació nascuda d'uns propòsits tan radicals i insòlts havia de determinar l'aparició d'uns productes innovadors i sorprenents. En el món de la nostra cultura —tan poc donada al risc i l'atzar—, un escriptor treballant des d'una actitud semblant era un fet inèdit i, per tant, de ruptura. Joan Palou volgué tan sols convertir l'escriptura en vehicle d'afirmació vital, trencant normes i límits sempre coactius. Aquest esvaïment de tota limitació —ètica, estètica, etc.— féu esclatar la realitat i la transformà en un món nou, estrany, de formes i relacions desconegudes. Potser la barreja permanent dels terrenys més oposats, l'íntima relació dels camps més contradictoris seria la seva constant més ferma: racionalisme integrat dins els instints més bestials, l'home cohabitant amb els minerals i protozous, lirismes de saló exquisits a la vora de la més repugnant coprogàgia. Sota el prisma de l'alliberament s'enderrocava una realitat convencional, fòssil, opressora i postissa. La funció definida que cada un dels elements té dins la realitat hi desapareixia i donava pas a un nou cosmos on tots els codis havien estat abolits. Enfront de l'anterior realitat —grisa i

funcionalitzada— apareixia un paradís sense lleis on —cim de l'alliberament— totes les aventures, totes les formes, totes les relacions, tots els llenguatges eren ja possibles.

Superrealisme.
Poesia fonètica.
Poesia visual.

Joan Palou, escriptor o artista, actua sempre amb una gran llibertat formal. Ara bé, la seva evolució es presenta amb unes etapes ben definides. Cada una es defineix al voltant d'unes formes expressives ben caracteritzades que defineixen una problemàtica específica. Joan Palou fa el seu camí d'una forma més cíclica que no lineal. Un llenguatge, uns continguts neixen, arriben a la plenitud i... l'artista se'n deslliga per renovar-se. Els cicles, emperò, no es clouen sobre si mateixos, no són unitats hermètiques, sinó que l'evolució —l'inici d'un nou cicle— es fa agafant uns elements que dins l'anterior ocupaven un lloc secundari o s'insinuaven només. Joan Palou els treballa, els posa a primer terme i renova la seva veu. Els moviments convulsius i irregulars de les primeres obres es redueixen a la trajectòria lineal, els organismes multiformes van despullant-se fins a esdevenir figures geomètriques d'una simplicitat extrema, els poemes superrealistes es fan pur magma fonètic abans d'arribar a la reducció suprema de **Poesia a zero**.

La primera producció literària de Joan Palou fou el resultat d'un exer-

Ceràmica
popular
de Mallorca
i de fora
Mallorca

Bruixeries

c. Estanc, 25

Palma de Mallorca

El Drach

BISUTERIA DE NOVETAT

OBJECTES TÍPICS DE MALLORCA

Sant Domingo, 25 i 27

CIUTAT

cici alliberador fet sota el signe del Superrealisme. Escripura automàtica, alògica. Una temàtica tabú farcida de sexe, agressió i escatologia. Si en el terreny plàstic això donà un món de formes virolades, amb un cromatisme de games infinites —la crítica acadèmica en digué decorativisme—, en les proses i poemes la destrucció de les fronteres semàntiques permeté una frenètica dansa creadora d'associacions insospitades, exhuberants de fantasia:

Vos jur que la vaig veure coixejar,
gotejant com una aixeta a mitjanit.
Vaig tocar-li el trigemin de la manera
[més escaient
recitant Limpia metales Netol per lle-
[var-li la pols dels ulls.
Emprà un raspall de pues d'acer es-
[merilat.
La sang botava de la seva cara com
[moix a la teulada.
Esper que això no vos farà tossir.
Les poesies amb punta de calavera
són del gust dels leucocits com
[musaranyes.

Hi havia dins aquests poemes una creixent destrucció dels significats convencionals de les paraules. A la fi de la jornada el mot esdevengué un simple aplec de sons més o menys atractius però buit de tota referència al món real. Era la **poesia fonètica**. El dadaïsta Hugo Ball en donà ja mostres que figuren dins l'avantguarda literària del segle XX. Joan Palou —que ha conegut l'obra de Ball **després** d'arribar a la fonetització del poema per una lògica evolució de la seva estètica pròpia— no cerca, emperò, la musicalitat, l'harmonia d'aquests sons, sinó que posa en relleu l'aspecte buit, mecànic, incommunicatiu del vehicle lingüístic. El poema, de títol ben expressiu, **Alta infidelidad** n'és una mostra:

LLAPS ESS; OSMON PIRIDÓDI
llaps yess fordema i folllo
LLAPS YESS QUIRIDIMO Y MOLLO
la teremu niss saciencucu-sing-sing

L'últim esglaió de Joan Palou és la reducció d'una literatura d'al·lucinant superrealisme primer i de magmes fonètics després, a uns elements mí-

nims que es combinen en variacions susceptibles ampliar-se fins a l'infinit. Són els poemes visuals de **Poesia a zero**. L'idioma nostre, alienat i inexpressiu, és objecte d'un radical retorn als orígens. Joan Palou es limita a la primera lletra de l'alfabet i s'hi construeix un nou idioma vàlid per si mateix, però també altament prometedor d'una nova recreació futura. Destruïts els mites opressius, el poeta —des d'aquesta **A** simbòlica— iniciarà el camí de conquistar una llengua, passa a passa, més eficaç i neta de tot fantasma.

En el panorama d'un art progressiu que comença a insinuar-se a Mallorca, la producció plàstica de Joan Palou és una fita essencial. I en una poesia anquilosada en un humanisme fraternalista bastant superficial i tòpic —derivat en bona part d'un poeta un dia innovador: Blai Bonet—; en algunes deixes de poesia de denúncia, d'una expressivitat primària; i en un neoclassicisme aferrat als ossos dels clàssics, la **Poesia a zero** és una invitació al risc, a la imaginació, a l'aventura.

«Crònica de tres»

Llibres Mallorca

Una organització al servei de la cultura mallorquina

Consulta el seu departament

d'orientació bibliogràfica

Subscripció a revistes científiques de tot el món

Fortuny, 13

Telèfon 21 35 88

Ciutat de Mallorca

Acabava la darrera crònica fent referència a la fallida de gemmes. És un defecte que presenten certes varietats i que de moment no coneixem a Mallorca, però no sabem si s'arribarà a presentar, i jo crec que molt probablement el tendran les varietats americanes plantades darre-rament, encara que molt poc, a Mallorca.

Aquest defecte, *bud failure* en anglès, se manifesta per una fallida de les gemmes vegetatives, de manera que l'arbre sol florir més o manco normalment, però treu molt poques fulles, de manera que no pot aguantar la collita, i per altra banda no treu brots d'on l'any següent surtin noves flors i noves fulles.

No se tracta de fer un estudi d'aquest defecte, però sí he de dir que no hi ha cap remei per curar-lo. Quan a un arbre se presenta la fallida de gemmes, normalment primer a qualche brot, avançant amb el temps a tota una branca i a tot l'arbre, no s'hi pot fer res; tan sols arrancar-lo, encara que no passa d'un arbre a un altre. Amb tot, jo he vist plantacions joves, de 5 o 6 anys, on només quedava una tira d'arbres de cada tres, ja que havien arrancat tots els d'una varietat, la *Non Pareil*. I és que se dona la circumstància que la varietat més conrada a Califòrnia, la que tota sola ja fa més de la meitat de la producció, presenta aquest defecte. De més a més aquest defecte és genètic i passa d'un arbre als plantons que neixen de fruits seus, i totes les varietats californianes que provenen de *Non Pareil*, i són un grapat, o tenen fallida de gemmes o per ventura en poden tenir, de manera que els problemes que causa aquest defecte tenen una importància de

Diario de Mallorca

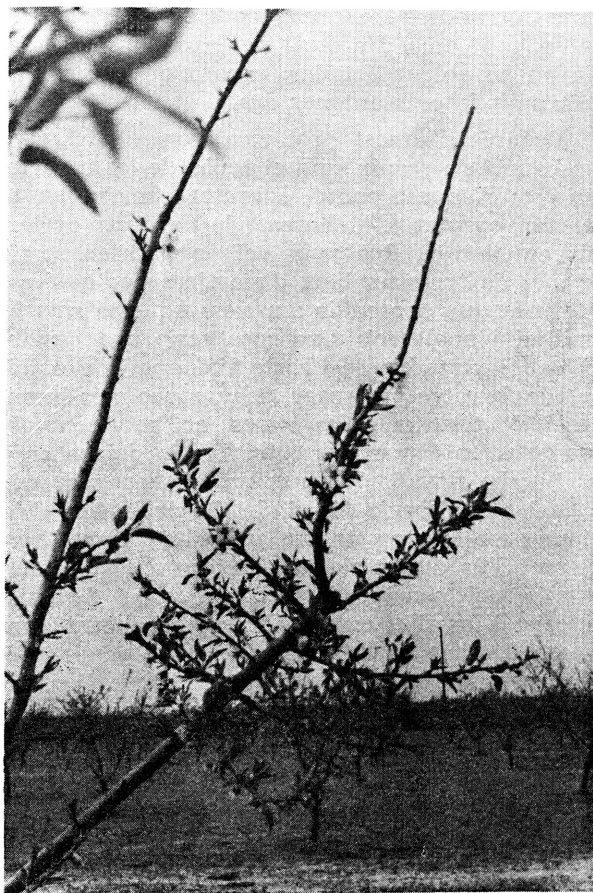
un diari

per a tots els mallorquins

Cròniques de Califòrnia (IV)

La fallida de gemmes i altres preocupacions

per Rafel Socies i Company

Una branca normal d'on surt un brot amb fallida de gemmes

primera categoria, perquè no se tracta tampoc de canviar la varietat base, la de qualitat, molt adaptable i de molt bons resultats.

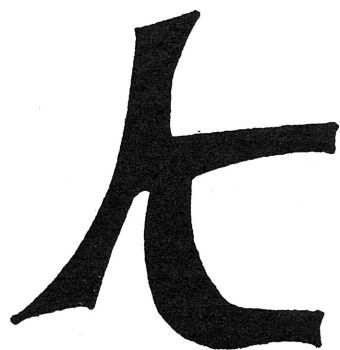
¿I nosaltres, a Mallorca, quina preocupació podem tenir amb aquest problema? Per ventura qualcú podria pensar que fins i tot ens en podem alegrar, però per una banda hi ha els ametlerars, encara que ben pocs, amb varietats americanes, i segons el camí que han seguit jo tenc por que molt probablement presentaran aquest defecte, i per altra banda les nostres pròpies varietats. Fins ara no se té notícia, en tota Espanya, de la manifestació d'aquest problema, i per tant pareix que no ens n'hauríem de preocupar, però s'hi mescla un detall que s'ha de tenir en compte, i és que aquest defecte s'ha manifestat a Califòrnia en relació a un creixement més vigorós de l'arbre. Així s'hi ha vist influir per una banda el reguiu, que fa que els arbres no patesquin set i cresquin més esponerosos, i per altra banda s'ha vist que com més calorós és el clima, més se manifesta aquest defecte. Això ha estat especialment desastrós a la zona sud de la Vall Central, on s'han posat en reguiu moltes de terres noves, i la varietat *Non Pareil*, que s'havia pres de base, ha presentat aquest defecte de manera molt acusada. Igualment les nostres varietats, conrades d'una altra manera, per ventura també en reguiu com ja se pensa un poc a Mallorca, podrien presentar el mateix problema. Ha estat per això que així mateix ho he volgut detallar, encara que no paresqués molt interessant per ara.

Després d'aquest problema fonamental crec que hauria de seguir amb el repàs de les característiques d'aquest conró, sobretot pensant en el fet, tan corrent a Mallorca, de pasturar ovelles pels ametlerars. Realment ací no podrien sospitar mai de tenir un hort d'ametlers per qualque cosa més que per collir ametles. Aquesta n'és la finalitat, i qualsevol altra cosa seria una desviació del fi vertader de l'hort. Així que la possibilitat de farratge per segar, a les zones més humides, i de pastura a les altres, ací se desconeix completament, quan per altra banda deixen créixer l'herba davall els ametlers. El sistema més normal a Califòrnia és el de deixar la tira dels arbres amb la terra un poc més alta i neta d'herba, amb l'ús d'herbicides, que encara que l'ametler n'és molt sensible ja se n'han trobat de satisfactoris; i les files entre arbres tenen herba, que seguen de tant en tant amb unes màquines, deixant normalment l'herba sobre el mateix lloc. Això permet de passar sempre per les files entre arbres, encara que hagi plogut o hagin regat, perquè l'herba fa que la màquina no quedi enfangada.

Amb tot el que he dit a les darreres cartes m'he posat quasi fins al darrer moment interessant de posar les ametles dins el sac, però crec que la collita de les ametles se mereix tota una

Llibres Turmeda

Col·lecció Gavilans

Col·lecció Tomir

L'alternativa

Galletes LOSTE

i LA PAYESITA

Majorista exclusiu per Mallorca:

C/. Viñaza, 24 Tel. 22 33 97 CIUTAT

altra crònica, i per ventura convindrà que la pròxima vegada parli d'una altra cosa, a fi de no remarcar sempre seguit la situació de l'ametler. Així que, si no us cau malament, vos parlaré d'un altre arbre, però del qual ningú no parla: la figuera. Crec que tan oblidada com se troba se mereix un elogi. Esper fer-l'hi un altre mes.

Amb tot afecte

Rafel SOCIES i COMPANYY

NOTICIAARI

L'excursió de l'Obra Cultural Balear a Menorca

Els dies 27, 28 i part del 29 d'Abril últim, per segona vegada, l'Obra Cultural Balear a Mallorca, va realitzar una interessant visita a Menorca. Aquesta vegada els motius de l'anada a l'illa germana eren principalment dos: estrènyer els vincles que ens uneixen fraternalment amb els nous i actius socis de l'Obra Cultural Balear —constituïda a Menorca fa prop d'un any— i adherir-nos personalment i com agrupació germana a la gran tasca que ells han sabut desenrotllar de manera perspicax i a la vegada intencionadament popular, ja que gairebé tot Menorca n'ha participat, en defensa de la naturalesa, del paisatge i de l'equilibri ecològic de S'Albufera d'es Grau. Creim, sense cap dubte, que és un bon exemple a imitar de com s'ha de fer i desplegar una activitat col·lectiva d'interès públic.

Després de gairebé deu hores de viatge en vapor des de Palma —cosa que demostra clarament que les comunicacions marítimes entre les illes són encara molt semblants a les de principis de segle— arribàrem a Ciutadella. La visitàrem ben acompanyats d'alguns socis menorquins de l'Obra Cultural. A l'antic Seminari, Mn. Martí i Camps, molt documentadament, ens va explicar un poc les etapes històriques per les que ha passat la ciutat. Visitàrem el Bisbe Mn. Moncades el qual ens va rebre amb molt d'afecte i després anàrem a l'Ajuntament i el Batle ens expressà la satisfacció de trobar-se amb un grup de mallorquins de l'Obra Cultural. Fèrem algunes compres, especialment del saborós formatge menorquí. Agafàrem l'autobús i fent una marrada per veure la magnífica cala Galdana, arribàrem al Port de Fornells, on dinàrem la quarantena de visitants i alguns acompanyants, en total més de cinquanta. Hem de dir ara que aquesta vegada no es tastà la llagosta, com es féu esplendorosament la primera vegada, fa uns quatre anys. No sentírem, aquest pic, ni l'olor de les llagostes, ja que amb l'última pujada dels preus es veu que se n'han anat molt lluny, tant que, com deim, en aquesta visita no en vérem ni la closca. Això sí, el dinar va resultar molt bé i abundant. A la tarda, després de visitar alguns interessants monuments prehistòrics, ens instal·làrem a

un hotel que té una vista esplèndida sobre el tranquil i majestuós Port de Maó i està situat a Es Castell, a prop de l'entrada del gran port. Al vespre, en el local de l'Ateneu de Maó, l'Obra Cultural de Menorca havia organitzat una Taula Rodona sobre l'assumpte de la urbanització de S'Albufera d'es Grau. El local estava ple. Intervingueren: Pere Nicolau, Climent Garau, Joan Verger i Gili. No hi va haver col·loqui, ja que fou prohibit per una orde d'última hora. Es veu que la cosa estava que flamejava. Serà una altre vegada... si ho volen.

El dia següent visitàrem amb curiositat i deteniment S'Albufera d'es Grau. La majoria n la coneixíem. És una veritable llàstima que no coneguem i no ens relacionem més, tant les terres com els homes que habitam aquest arxipèlag Balear, que vol dir per esser tal arxipèlag —com sabem— reunió, proximitat de terres, el que entre els seus habitants s'hauria de traduir naturalment amb més apropament i coneixença que la que hi ha actualment. S'Albufera i molts d'altres llocs de Menorca es mereixen més d'una trobada. Hi vàrem veure una ocellada considerable, fins i tot un flamenc, que va esser la «vedette» dels nostres aparells fotogràfics. Com que no vàrem nedar davall l'aigua no poguérem fer fotografies subaquàtiques, que probablement haurien resultat originals. Tornàrem cap a Maó i després de dinar vora el Port, passàrem, amb l'autobús, per Sant Lluís i ens aturàrem a Binibeca i sense poder arribar a Cala en Porter, per dificultats de la xarxa viària, tornàrem a Maó, visitant abans el talaïot i la taula prehistòrica de Trepucó, certament encara impressionants després d'una antigor de quatre mil anys, més o menys.

Els qui havíem de prendre l'avió no tinguérem temps per res més, així que anàrem a l'aeroport i en vint-i-cinc minuts de vol arribàrem a Son Sant Joan; eren prop de les onze de la nit. Els altres, més sortats que nosaltres, pogueren pujar el dia següent al Toro, gaudint de la vista més panoràmica de l'illa.

Tots vàrem esser molt ben acollits pels membres de l'Obra Cultural a Menorca i per altres menorquins. Recordam ara especialment, entre molts

d'altres: Andreu Murillo, que ens va il·lustrar de forma exacta i amb fina ironia durant els desplaçaments per l'illa; Miquel Vanrell, mallorquí d'Algaida, ben integrat a Menorca; Gonçal Moll; De Nicolás; D'Olives; Casallo; Febrer... A tots els deim que no serà, si Déu vol, l'última vegada. Hi tornarem, i a més procurarem que la tercera vegada, encara que la llagosta de Fornells no baixi, nosaltres pugem de 40 visitants a 240 o més, per al mutu i més profund i extens coneixement dels pobladors i les terres de les Illes.

JOAN VERGER

I Certamen Teatral

L'ESCOLA DE TEATRE de l'Obra Cultural Balear convoca un concurs per a grups no professionals de les Illes, d'acord amb les següents bases:

1.º—Podran prendre part en aquest concurs totes aquelles companyies o grups de teatre no professionals de les Balears.

2.º—La inscripció s'haurà de dirigir a l'OBRA CULTURAL BALEAR, C/. Vicenç Mut, 3, Ppal.

3.º—Les representacions per al concurs seran fetes per les companyies en les seves respectives localitats. Però el Jurat hi pugui assistir, s'hauran de fer en qualsevol dels dissabtes o diumenges compresos entre el 6 de juliol i el 24 de novembre d'enguany, previ acord amb el Jurat.

4.º—Cada companyia inscrita en el concurs podrà escollir lliurement l'obra que vulgui representar, tenint en compte, però, que l'obra haurà d'esser necessàriament en la nostra llengua.

5.º—El termini d'inscripció quedarà tancat dia 5 de juliol de 1974 a les 20,00 hores.

6.º—Les companyies finalistes es comprometen a representar a Palma les obres muntades, en el lloc, data i hora que l'Obra Cultural Balear els senyali.

L'organització anirà a càrrec de l'Escola de Teatre.

7.º—Hi haurà un premi únic de 30.000 ptes., que podrà esser declarat desert pel Jurat.

8.º—Qualsevol dubte que sorgeixi sobre la interpretació d'aquestes bases, serà resolt pel Jurat i comunicat als concursants.

9.º—El Jurat qualificador estarà format pels Srs. Josep M.º Palau i Camps, Pere Martínez Pavia, Josep Gómez, Bernat Homar i Toni Rotger, i actuarà com a Secretari del Jurat En Toni Rotger.

El veredicté serà inapel·lable.

10.º—El fet d'inscriure's en el concurs implica la plena acceptació d'aquestes bases.

OBSERVACIONS

A l'Obra Cultural Balear (C/ Vicenç Mut, 3, Ppal.) hi haurà un servei d'assessorament i ajuda, des d'informació

bibliogràfica, aconseguir còpies de textos inèdits o adquisició d'obres de difícil localització, fins a qualsevol aclariment sobre aquest concurs i realització de la feina burocràtica de sol·licitar els corresponents permisos governatius.

Això no pressuposa per a la companyia sol·licitant cap obligació d'acceptar les directrius del dit assessorament, ni compromet l'Escola de Teatre en cap dels possibles sol·licitants a l'hora de valorar i jutjar l'obra representada.

Es pretén facilitar les ajudes que ens siguin possibles a totes aquelles companyies que les sol·licitin amb el desig d'arribar a aconseguir, entre tots, un Teatre amb l'adequat nivell artístic, mitjançant els cursets monogràfics que periòdicament organitza l'Escola, mitjançant la incorporació de nous autors i revitalitzant altres textos aprofitables que reflecteixin temàtiques d'acord amb el temps actual.

Crònica de BARCELONA

DES DE LA RAMBLA

Des del porxo, situat damunt els plàtans de la Rambla i les teulades d'una Barcelona pol·luïda, modernista, industrial, dialèctica, cap-i-casalesca, crítica, oberta a tots els aires progressius, vos escric, vos escriuré cada mes unes cròniques, uns retrats o unes historietes en majúscula o lletra petita on intentaré exposar, en fulls holandesos a doble espai, els esdeveniments, xafardeigs i notícies que per qualsevol caire puguin ser un pont per aquest necessari contacte que hauria d'existir entre les Illes, les nostres Illes tan a prop, i aquesta ciutat de tres milions de persones que parlen la nostra llen-

gua, beuen, com poden, una mateixa cultura, s'arreglen dins aquests Països amb unes mateixes arrels i unes mateixes paraules.

Per tot això crec que com més autòpistes se construeixin damunt les ones d'aquesta Mediterrània comuna, més ens coneixerem i... **tenim tantes coses per a fer plegats!**

CARA I CREU D'UNS REGIDORS

Cara: 12 maig 1974. El Sr. Josep M. Espona, regidor de l'Ajuntament de Barcelona, és suspès pel Ministre de la Governació en el exercici de les seves funcions i se li obre expedient per dilucidar les seves responsabilitats.

Motiu: El Sr. Espona era un regidor-constructor i la immobiliària de la qual ell era propietari va destruir fa 3 setmanes una escala pública perquè feia nosa a un edifici seu en construcció que, alhora, no complia les ordenances municipals.

Creu: El Sr. Antoni Cunill Solà i el Sr. Josep Ruiz Sanz, regidors de l'Ajuntament de Terrassa, són suspesos també pel Ministre de la Governació i se'ls obre expedient per dilucidar les seves responsabilitats.

Motius:

a) Haver assistit a una assemblea de representants de barri en la qual es va discutir la greu problemàtica del transport en autobús.

b) Acceptar, dins l'edifici del mateix Ajuntament un escrit amb 800 firmes en contra de la pena de mort.

c) El Sr. Ruiz va ser detingut durant dues hores per haver rebut un escrit d'un grup de ciutadans en contra de la Llei de Selectivitat.

Després de la notícia crec que el comentari és clar com l'aigua. Només faig dues preguntes:

1.º ¿Pot un regidor-constructor aconseguir des de dintre l'Ajuntament més facilitats que des de fora i en lloc de servir a la ciutat, servir-se d'ella?

2.º Uns regidors, triats per majoria en les darreres eleccions, han de del-

lar de costat els problemes reals dels ciutadans, les seves necessitats i les seves reivindicacions per viure en els rigols de la «vida oficial»?

Potser les preguntes són massa fàcils. Estic segur que contestareu tot d'una.

BARÇA BARÇA BARÇA!!

Ja ho sabeu. El Barça campió de la Lliga. I els seguidors del Barça sortiren al carrer, el dimarts 14 de maig 1974. **Y no hay que olvidar que cuando el barcelonés sale a la calle hay ALGO MÁS detrás de los colores de un equipo de fútbol** deia un comentarista esportiu. Hi hagué oferiment de la copa a la Mare de Déu de la Mercè (el matí havien visitat la «Moreneta») i concentració a la Plaça de Sant Jaume. En el balcó de l'Ajuntament surten: la Copa, el batlle, el Sr. Montal, el Sr. Juan Carlos, el Sr. Cruyff, els Srs. jugadors i les seves veus que criden allà dalt: **Visca el Barça, Visca Barcelona, Visca Catalunya** i parlen en català de l'alegria, la felicitat i l'èxit després de 14 llarguissims anys. Desapareixen per sortir tots plegats i anar cap a l'edifici de l'enfront, la Diputació, on els espera el Sr. Samaranch. Mentrestant la gent crida i canta: el «Virolai», «L'emigrant», «Som i serem gent catalana», «Espona, Espona» (el regidor-constructor) «Cinc a zero» (el triomf sobre el R. Madrid) «El Barça és el millor». Alcen pancartes amb les quatre barres, banderes catalanes i repeteixen el **Visca Catalunya**. Surten al balcó de la Generalitat, el President de la Diputació, el President del Club, els Srs. jugadors i diuen els «visques-i-discursos-idem com-abans». Després la gent avança amb manifestació pel carrer Ferran, surten a la Rambla, interrompen el trànsit mentre pugen cap a la Plaça de Catalunya. Tot són cants, crits, banderes i «visques a Catalunya-barça-idem. Quan són a Canaletes tornen per avall i tota la Rambla és una festa.

Aïllants - Conductors - Termoelectricitat

Electrofil

Palma

S. A.

Margarida Caimari, 9-13 Tel. 22 75 24* 5. 6 Ciutat

Taller Mecànic

FILLS DE JACINT SOBERATS

Venda de Motors i Bombes **Guarch**

Major, 45 - Tel. 85 - SA POBLA

MAGATZEMS SALVAT, S. A.

Colón, 2, 4 i 10

PALMA DE MALLORCA

Què hi ha rera aquest desfogament general? Què hi ha rera el cartell, que pintat pel nostre Joan Miró, proclama la celebració del 75 aniversari del club? Què hi ha rera les paraules de l'Abat de Montserrat quan digué: **El Barça és més que un club de futbol i Montserrat més que un monestir; per això ens trobam i ens trobarem moltes més vegades?** (Sabeu rera qui van firmar el Sr. Montal, els jugadors, directius i tècnics del Barça al llibre de firmes del Monestir? Idò rera la signatura de **Monseñor Añoveros**. Sense comentarís.) Què hi ha rera les paraules del Sr. Narcís de Carreras quan va dir que hi havia tres columnes que sostenien Catalunya: l'Orfeó Català, l'Institut d'Estudis Catalans i el F. C. Barcelona? ¿Què hi ha rera aquest volum que editarà el Barça on col·laboren la flor i nata de la intel·lectualitat: Josep Termes, Ernest Lluch, Joaquim Molas, Oriol Bohigas, Xavier Fàbregues, Alexandre Cirici, Josep M. Carreres i un llarg etc.? Són bones de contestar aquestes preguntes. No és vere?

Barcelona, 20 de maig 1974.

BIEL MESQUIDA

Universitat Catalana d'Estiu (Prada 21 - 31 agost)

Solaç, diàleg, aprenentatge: aquests tres mots podrien compendiar lo que és la Universitat Catalana d'Estiu. Això és, una bona ocasió per entrar en contacte amb gents diverses, dialogar, descobrir nous horitzons, a la vegada que teniu l'oportunitat de conèixer les terres que fa uns segles formaren part del Regne de Mallorca.

Si vos dediqueu normalment a una reina no intel·lectual, teniu l'oportunitat de canviar d'ocupació per una desena de dies al mateix temps que se pot dir que feis unes vertaderes vacances. Pensau que tothom s'hi pot inscriure no importa l'edat, sexe o estudis fets. Si vos dediqueu a tasques intel·lectuals teniu l'avenentosa d'ampliar els vostres coneixements, entrar en contacte amb nous camps. Sobretot pensau que allà es treballa en un clima de llibertat, i sense l'empioposa coacció dels exàmens.

La Universitat Catalana d'Estiu treballarà per seccions especialitzades, però moltes activitats (conferències, taules rodones, col·loquis, excursions, espectacles, etc) són comunes. Per tal que hom pugui fer les previsions necessàries, els participants escolliran, quan s'inscriguin, una secció, però conserven la possibilitat de canviar-la. La llista de les seccions és la següent (algunes modificacions, sobretot addicions, són encara possi-

bles): 1) Llengua elemental, 2) Lingüística i literatura, 3) Història, 4) Estudis ressellonesos i occitans, 5) Estudis bascos, 6) Ciències socials, 7) Economia, 8) La manipulació ideològica, 9) Prospectiva, 10) Ciència política, 11) Dret, 12) Matemàtica i informàtica, 13) Física, 14) Medicina, 15) Art, 16) Teatre, 17) Cinema, 18) Pedagogia musical, 19) Psicopedagogia, 20) Expressió plàstica, 21) Expressió dinàmica 22) Pedagogia de la matemàtica moderna, 23) Pedagogia Freinet, 24) Dinàmica de grups.

Aquests cursos, donats per personalitats de renom, tindran lloc de les nou a la una. Els horabaixes podran ésser dedicats a les pràctiques i als col·loquis. Les conferències i espectacles seran al vespre.

Els bons resultats aconseguits durant els cinc primers anys han induït a organitzar aquesta sisena Universitat Catalana d'Estiu. El Liceu Renouvier de Prada és el lloc on es munta. La pensió completa (menjar i dormir) serà de 25 F per dia. Els drets d'inscripció són de 70 F i cobreixen les despeses d'excursions i d'espectacles.

Les inscripcions han d'ésser enviades al G.R.E.C., B. P. 1000-8, Perpinyà, i el gir de 70 F ha d'ésser adreçat al senyor Josep PONS, carrer dels ocells, 66 - Toulouges (França).

Les tenebroses «Nits de sa cançó mallorquina»

Arribar a ser un bon cantant és difícil. S'ha de treballar amb constància i rigor a fi d'adquirir la tècnica pròpia de l'art: controlar la veu i les seves possibilitats expressives, fer els estudis musicals indispensables, dominar l'instrument que es toca, etc.

És imprescindible aquest esforç, per moltes condicions innates que es tinguin, i en el cas d'un cantant-compositor, hem d'afegir-hi uns coneixements literaris i musicals encara més profunds.

Ser un bon cantant en català encara és més difícil. Als obstacles que ha de superar qualsevol cantant se n'hi afegeixen uns altres que en podríem dir «ambientals»:

1.—La nostra llengua no s'ensenya a les escoles: els cantants, en fer les lletres (si no agafen poemes ja es crits, que és la solució més fàcil) cometen equivocacions fatals.

2.—Alienació cultural: molta gent que parla la nostra llengua s'estima més sentir cantar en castellà, francès o anglès. En gran part, també és una conseqüència lògica del primer punt.

3.—No hi ha actuacions: un cantant en català no troba representants, perquè els representants no troben llocs d'actuació. On es pot cantar en català? A les **boites, tablaos, dancings, discotheques, pubs, clubs**, etc.? El seu nom ja assegura que no. Repassau el segon punt.

4.—Degut als tres punts anteriors (que, juntament amb aquest i altres que no citam formen un cercle molt viciós), hi ha cantants i grups que, si volen sobreviure, han de cantar en una llengua que no és la seva.

A pesar de tot, però, la cançó catalana s'ha obert camí, i té interpres de categoria equiparable a la dels de qualsevol altre país. I si fa uns anys es tolerava que sortissin als escenaris més importants artistes que no passaven de nivell d'aprenents, ara ja no pot ser, i com a mostra, la irònica cançó de Pi de la Serra «**Sóc el millor**».

No negaré que els principiants han de poder actuar, però si s'organitzen uns NITS DE SA CANÇÓ MALLORQUINA (per què aquest nom localista?) amb la pretensió de «promocionar y dar a conocer a los jóvenes nuestros mejores valores musicales no profesionales», s'ha d'oferir al públic l'espectacle promès, perquè no se senti defraudat i juri no tornar més a cap recital de cançó catalana.

L'Assemblea Provincial de Joves de Balears i l'Asociación Universitaria de Estudiantes, per a mí desconegudes però probablement entitats para-oficials, haurien pogut contribuir a solucionar els problemes de la cançó catalana a Mallorca, en lloc de multiplicar-los.

Ser cantant, i més en català, ja és prou difícil.

ISIDOR MARI

JESUS SOLANA

PELLETERIA

Velázquez, 41, 1.º, C

Tel. 226 36 88

MADRID (1)

LLUC per MALLORCA

Sobre la sardana, l'Any Sant i altres coses

CATALANS A LLUC. Els catalans establerts a Mallorca dediquen el primer de Maig al record melancoliós de les terres i costums del Principat. La sardana és la rodona que abasta tots aquests anhels. Per això la plaça del Santuari s'omple de passos gràcils i ritmes festius. Abans, durant l'ofici, els dirigents del Casal Català i les pubilles ofrenaren uns manolls de flors que, originalment combinats, improvisaven les quatre barres catalanes. En el mateix acte els blauets entonaren el virolai que fou cantat multitudinàriament i el «dolça Catalunya».

No resulta gens fàcil descriure un ambient caldejat. Revestir els sentiments de paraules és una tasca poc viable. Sempre s'esvaeix el perfum més característic. Millor, doncs, deixar constància del fet sense afegidures. Però no vull deixar de relatar una conversa escoltada a la plaça mentre es ballaven les sardanes. Un estranger deia amb un deficient castellà:

—Quin ball és aquest?

—Una sardana, la dansa de Catalunya.

—I aquesta llengua que es parla, veritat que no és el castellà?

—No. És el català.

—La deu parlar molt poca gent...

—Diversos milions d'homes i dones.

L'estranger va fer un gest de sorpresa i continuà:

—Com es comprèn que no l'hagués sentida encara? Com s'explica que no hagi llegit cap cartell en aquest idioma?

L'altre interlocutor va començar a explicar moltes coses. Li vaig sentir parlar de guerres i recels. A l'estranger li costava d'entendre aquelles raons. No se'n sabia avenir que al segle XX existissin fantasmes. Idiomes fantasmes, vull dir. I jo pen-

sava que és trist haver d'explicar el per què una llengua viva i coejant es troba encaixonada dins un baül. Pensava que, després de tot, no hauria de ser tan difícil d'entendre aquells versos de N'Espriu: **Diversos són els homes i diverses les parles.**

L'ANY SANT I EL SANTUARI. A mitjan maig el Bisbe de Mallorca convidà els sacerdots i religiosos de l'illa a una trobada per tal de parlar-los de l'Any Sant. En el moment escaient insinuà la possibilitat de pelegrinar al Santuari de Lluc quan l'anada a les muntanyes lluqueres no estàs desprovista de sentit religiós.

Possiblement el creient d'avui cerca al Jantuari una inquietud i l'escalfor d'un serè clima marià més que la veneració d'una imatge de pedra. La teologia del Santuari ha donat —o ha de donar— un petit viratge. Malgrat tot, crec que el Santuari continua tenint un sentit. A una reunió celebrada a Itàlia els dirigents dels Santuaris marians tractaren obertament el problema. El dominic Spiazzi opinava que, mentre la Seu simbolitza l'element jeràrquic de l'Església, el Santuari en representa l'element carismàtic. De fet s'han desenvolupat sempre gràcies al fervor popular o a la vivència d'un missatge marià i no per disposició jeràrquica. Certament el culte no està vinculat a cap indret material, tanmateix cal reconèixer que —homes de carn com som— en determinats llocs el clima marià penetra quasi per ósmosi.

Clar que convendria fer una puntualització. El sentiment marià s'ha de despullar de tot maximalisme. Crec que la mateixa imatge de la Moreneta en plasma la norma: la Mare es retira, es difumina, per tal de deixar en primer pla el seu Fill. Separar la Verge del Fill és perillós. Així comencen totes les aberracions.

LA UNION DEL CLERO. El dia 10 de Maig se celebra la festa de S. Joan d'Avià. L'agrupació «Unión del Clero» organitza una concelebració a Lluc per honorar el seu Patró. No som gens parcial si dic que aquest any la festa va quedar una mica deslluïda per mor d'una assistència molt minvada. Pareix que la clerecia mallorquina més jove no sent massa ganes de commemorar el místic castellà.

Això no va obstar perquè els actes programats es duguessin a terme. En primer lloc hi hagué una concelebració presidida pel Vicari General que aprofità per dir

quatre paraules en una bella prosa catalana. Després el P. Quilez dissertà sobre la figura i obra de S. Tomàs. No va dissimular el seu entusiasme pel germà d'hàbit.

Aquí faig una digressió. És comprensible l'adhesió fervent que mostrà vers el Sant. Però jo no subscriuria afirmacions un tant pintoresques. ¿Ho sabien vostès que S. Tomàs (s. XIII) ha estat el primer en parlar de drets humans i de comunisme i de treballar en equip? Sospitaven potser que ha de ser considerat el paladí de la teologia d'alliberació?

La Comunitat del Santuari convidà els assistents a compartir la taula. Hi regnà un ambient festiu i agradable. Els blauets volgueren acomiadar l'esmentada agrupació amb un repertori que emocionà profundament alguns dels assistents.

ALTRES INFORMACIONS. El dia de la Mare pujaren gairebé totes les famílies dels blauets. Els qui vetlen per la bona marxa de la formació dels al.lots feren un esforç per tal d'atendre tothom amb afabilitat.

Tradicionalment es ve aprofitant aquesta diada per vestir la sotana blava als garrers incorporats a l'escolania. Es tracta d'una cerimònia simpàtica i familiar. A part d'això i de les competicions esportives —inclòs l'enfrontament futbolístic entre els pares dels al.lots i els del Santuari— s'oferí un acte que tingué comentaris i ressonàncies molt favorables: un reportatge de la vida, joies i estudis dels blauets. La sincronització tècnica i temàtica entre filmines, guió i música va ser molt alabada i provocà les típiques llàgrimes maternes.

El dia 19 de Maig es donaren cita al Santuari els funcionaris del Sindicats mallorquins. Com a primer acte comunitari cal ressenyar un solemne dinar. De germanor, naturalment. A mig capvespre assistiren a una reunió de caràcter religiós dirigida per D. Guillem Payeras. La plàtica no versà sobre els Sindicats, malgrat la oportunitat.

Per completar la informació cal dir una paraula de les sortides dels blauets sol·licitats en algunes localitats de l'illa, de les trobades entre els membres de l'arxipresbiterat, de les jornades juvenils de convivència i de la inauguració del telèfon automàtic.

MANUEL SOLER

RÀDIO POPULAR

és cosa nostra

C. O. P. E.
MALLORCA

PER TERRES DE MALLORCA

Cada dia de 15'30 a 16 h.

CANÇONER D'AVUI

Els divendres a les 22'35 h.

Realitza: Joan Manresa

SA XIMBOMBA SONA

Dissabtes a les 18 h.

Realitza: Josep Lliteras

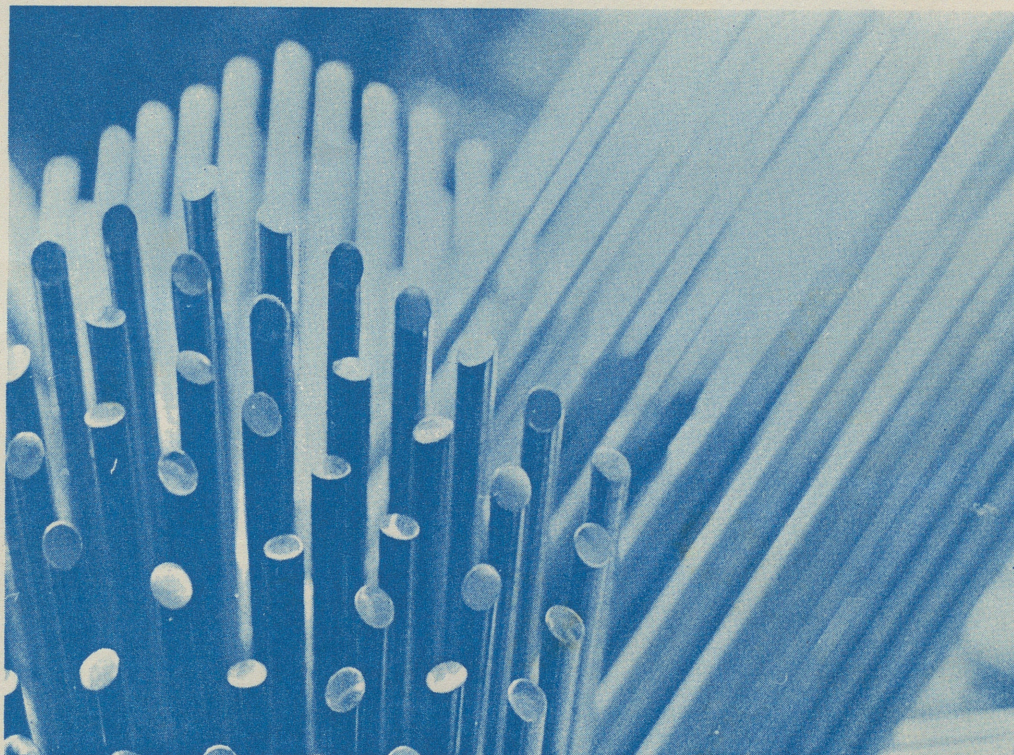
RONDAIA MALLORQUINA

Diumenges a les 22'35 h.

Arxiu de Fonoteca de l'Emissora

SALA PELAIRES

GALERIA D'ART

Eusebi Sempere

JUNY 1974

PELAIRES, 63 TEL: 223696 CIUTAT DE MCA.

MATAS

Ybag..Varon

LINIA AVANÇADA PER HOMES
LINEA AVANZADA PARA HOMBRES
LIGNE AVANCEE POUR MONSIEURS
LATEST LINE FOR GENTLEMAN

CENTRE COMERCIAL "LOS GERANIOS"

AL C/ **SANT NICOLAU** 20B
PALMA DE MALLORCA